

AKATALPA

Mayıs 2026 - Sayı 317

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

Ramazan TEKNİKEL

FESLEĞEN SEVİNCİ

Seni ben unutsam balkondaki fesleğenler unutmaz
Takılır camlara özlediğin o yaz resimleri
Süs havuzlarına bakılır sular fesleğen olur
Dallara tutunursun yollar gülümser ev sevinir
Dönüp dağlara baksan bakışın az lacivert
Sabahın gelişi biraz ellerini incitir ama olsun öyle olur

Mevsim yeni bir kente bürünür yaz öyküleri kurulur
Ellerin kocaman evet kocaman bir haziran olur.
Yarım bırakılmış anılar yazmaya kıyamadığın öyküler
Hepsi bir yandan sökün eder mevsim çoğalır
Bu bir fesleğen sevincidir bilirsin o hep özlediğin
Düşlerin odalara sığmaz yaz yeniden gelir
Başlar kaldığı yerden o telaşlı resimler eskizler
Herkes kendi yalnızlığını bilir biraz da öyle olur

Sen gelirsen bil ki dallar gülümser yol sevinir
Altından koşarak geçtiğin o eleğimsağma
Özlediğin coşkular dostluklar ve bilcümle yaşam
Saksıdaki fesleğen kahkaha atar balkon sevinir
Bunu sen de bilirsin uğruna tuttuğun eylemler de
Gülüşün koca bir mahalleye umut olur.
İtriler devedikenleri geçmiş yaz kokuları
Bilirsin bunların hepsi ama hepsi sevinir
Tamam belki biraz incitir ama olsun öyle olur

Sen gelirsen evet sen gelirsen bütün mahalle sevinir
Öykülerin rengi ebruli olur mor olur haziran olur
Yeni bir koşudan döner mevsim durgun ikindi ıslak ay
Geceye kapattığın anılar sevinir evet öyle olur.
Sen gelirsen çocuklar toplaşır sonrası bir serin masal
Yüreğin belki biraz örselenir ama olsun öyle olur
Balkonda bahçe camda fesleğen dingin bir öğle sonu
Anılar kendini yaralar olsun üzülme bu işler böyle olur.

Cihan TAŞAN

HİRAETH

Umulur ki sabah tanıdık ve yakın
Rüyayı ayıran bir çehreyle gelir

Ellerine takılarak varılır nehre
Orada kalmayı tercih ederdim
Seni görebilseydim
Ormanda koştuğunu, yürüdüğünü kayalıklarda
Başında bir hâle.
Taşacak su deriz çünkü alışırız ışığa başında bir hâle.
Nasıl bulunur hâle başımızda değil hâle
Ateş ama parlak değil
Su ama ferah değil
Uyku ama gece değil
Sadece bu olacak
Her şeyi sıralıyorum, suya sabuna dokunuyorum
Sayılandırıyorum aldığım nefesleri, ağaçları eksik.
Çünkü yok kimse.

İki kere gördüm seni nefesime bağlı kal
Gülüşün ama gözlerin değil
Yüzün ama uğrak değil
Belin ama eller değil
Olacak olan bu sadece
Bütün olanlar sezgilerimi yoruyor
Uzaniyorum gelecek olanı kucaklamak için.
Rüya ama gerçek değil.
Uzak ama yakın değil.
Arzu ama nesne değil
Beni sürükle ve eve götür.
Hangi canlı bir ölü kadar umutsuz olur.

Meryem Ağar, Gülçin Yağmur Akbulut, Fatma Aras, Sevil Avşar, Cansu Aydın, Ali Asker Barut, Atnan Başkesen, Eylem Hatice Bayar, İbrahim Canpolat, Tahir Musa Ceylan, Cemile Çakır, Âba Müslim Çelik, Fazlı Çoban, Filiz Kalkışım Çolak, Ramis Dara, Ejder Demir, Gonca Dolu, Öztekin Düzgün, Hasan Efe, Barış Erdoğan, Şerif Erginbay, Osman Serhat Erkekli, Nihan Işiker, Erkan Kara, Arzu Kaya, İlhan Kemal, Umut Koca, Nihat Konşer, Esra Kuş, Seçil Oğuz, Emin Orhan, Fatih Öğüt, Uygur Özcan, Seher Özkök, Mustafa Seyfi, Nurten Sınırtaş, Süreyya Şahin, Cihan Taşan, Ramazan Teknikel, Gültekin Tezcan, İbrahim Tığ, Veysel Toprak, Tümerkan Turna, Berfin Tutucu, Mehmet Akif Tutumlu, Fırat Werger, Necip Yıldız, İsmail Güney Yılmaz.

Sessizliğin Denklemi

Süreyya ŞAHİN

Şiirin matematiği olur mu? Evet, olur. Dünyada hiçbir şey yoktur ki matematikle ilgili olmasın. Bir yaprağın damarlarından galaksilerin dönüşüne kadar her şey belirli bir düzenin, oranın ve tekrarın izlerini taşır. Şiir de bu evrensel düzenin dışında değildir; aksine, onun en incelikli yansımalarından biridir.

Şiirin matematiğinden söz ederken çoğu zaman ritim, oran ve yapı üzerine yoğunlaşırız; oysa gözden kaçan daha derin bir katman vardır ki o da eksiltmenin matematiği. Çünkü şiir, sadece kurulanla değil, bilinçli olarak kurulmayana bırakılan boşlukla da var olur. Bu yönüyle şiir, toplamdan çok çıkarma işlemiyle ilerleyen bir düşünce biçimidir.

Şairler yüzlerce şiir yazarken aynı anda onlarcasını da siler. Bu rastlantısal bir durum değildir; aksine son derece hassas, düşünülmüş seçimlerin sonucudur. Tıpkı matematikçilerin karmaşık bir ifadeyi sadeleştirilmesi gibi, şair de dili indirger, yoğunlaştırır ve nihayetinde özü bırakır. Bu öz, çoğu zaman söylenenden çok söylenmeyende saklıdır. İşte şiirin denklemi tam olarak burada kurulur: Görünür olan ile görünmeyen arasındaki gerilimde...

Şiirdeki boşluklar, sessizlikler ve duraksamalar, aslında negatif alanın matematiğidir. Şiirde bırakılan boşluk, yalnızca tercih değil; anlamın yönünü değiştiren birer vektördür aynı zamanda. Okur, bu boşlukları doldurmaz - doldurmak zorunda da değildir- aksine o boşlukların içinde hareket eder. Böylece şiir, tek bir doğrultuda ilerleyen çizgi olmaktan çıkar, çok boyutlu bir yüzeye dönüşür. Hayali dahi muhteşem bir hâl bu.

Bu noktada şiiri, klasik geometriyle değil, daha çok topolojik bir yapı olarak düşünmek gerekir diye düşünüyorum. Şekil değişir, biçim eğilip bükülür ama öz korunur. Ve herhangi bir şiir, farklı okurlarda farklı anlamlara/duygulara evrilirken aslında kendi matematiksel bütünlüğünü kaybetmez. Çünkü o bütünlük, kesinlikten değil, ilişkiler ağından doğar. Her imge bir diğerine bağlanır; her çağrışım başka bir çağrışımı tetikler. Bu, doğrusal olmayan bir sistemdir.

Şiirin bu yönü, onu kaotik sistemlere yaklaştırır. İlk bakışta düzensiz görünen bir şiir, derinlemesine incelendiğinde kendi içinde tekrar eden motifler, ritmik kırılmalar ve anlam döngüleri barındırır. Tıpkı kaos teorisinde olduğu gibi, küçük bir imge tüm şiirin yönünü değiştirebilir. Bir kelime, bir ses, hatta sessizlik bile metnin bütün akışını yeniden kurabilir.

Ancak şiirin matematiği yalnızca yapı ve boşluk üzerinden işlemez; aynı zamanda zamanla da ilişkilidir. Bir şiir, okunduğu anda tamamlanmaz; okurun zihninde yeniden yazılır. Bu yeniden yazım süreci, gecikmeli bir çözüm gibidir. Anlam, anında açığa çıkmaz; zamanla katman katman belirir. Bu da şiiri, sabit bir denklem olmaktan çıkarıp sürekli çözülen bir probleme dönüştürür.

Belki de bu yüzden şiir, kesin sonuçlardan hoşlanmaz. O, cevabı vermekten çok soruyu derinleştirir. Matematikğin 'bulma' arzusuna karşılık, şiir 'arayış'ın kendisini merkeze

DÖRT YANIMIZ UÇURUM

Ten ipekten bir elbise taşısa da omuzlarında
Kim hatırlar rengârenk kanaviçelerini
Mahzun bir yalnızlıktan
Kelimelerden ibaret
Kim arar İstanbul ufuklarında kaybettiğin pembelerini
Kaldırımlarında kalan ayak izlerini
Kim bulur
Kim dantellerini
Merhametini yitirmiş bir annedir yalnızlara
"Bu şehir-i Sitanbul ki"
Nasıl da mağrur
Bir gün şefkatle saracaktır kimsesizleri
Şiirin muhterislere kaldığı son zamanlarda
Şaşırдың üç-beş metaforu marifet sananlara
Martuların mısralarına bıraktığı gülümsemeyle
Ölümü satır satır anladın
Anlattın da
Efsanevi nedenler ararken varoluşa
Ömrünü kekemelere adayanları anlamadın
Anlayamıyorsun çağı, yapay zekâyı
Kıyamet yapay zekâyı mı kopacak
Zamanlı zamansız susuyorsun
Ne gül var şimdi ne de aşk
Evet
Dört yanımız uçurum

4 Nisan 2026

alır. Fakat bu arayış düzensiz değildir; aksine kendi içinde son derece tutarlı bir akışa sahiptir. İşte bu akışa ben, sezginin matematiği diyorum.

Şair, aslında bir tür görünmez hesap yapar. Kelimelerin ağırlığını, sesin titreşimini, anlamın kırılma noktasını ölçer. Ama bu ölçüm araçları cetvel ya da sayı ile değildir; deneyim, sezgi ve dilin içsel hafızası ile yapılır. Şiir bu yüzden ne tamamen akla ne de tamamen duyguya aittir. O, ikisinin kesişim kümesinde doğar.

Ve bence şiirin matematiğini en iyi anlatan şey şudur: İyi bir şiir, kusursuz olduğu için değil, kusurları doğru yerde taşıdığı için etkileyicidir. Simetriyi kırdığı anda güçlenir, dengeyi bozduğu anda derinleşir. Çünkü hayatın kendisi de kusursuz bir denklem değildir; eksik, kaygan ve çoğu zaman belirsizdir.

Şiir, tam da bu belirsizliğin içinden geçerek kendi düzenini kurar. Ne tamamen hesaplanabilir ne de tamamen rastlantısalıdır. O, ikisinin arasında titreşen bir varlıktır. Ve bu titreşim, şiirin gerçek matematiğidir: Ölçülemeyen ama hissedilen, çözülemeyen ama anlaşılabilir bir denklem.

Ve benim için şiir, ihtimallerin sanatıdır. Her okunuştta yeniden kurulan, her susuşta yeniden yazılan bir yapı... Ve o yapı, kelimelerin ötesinde, sessizliğin içinde gizli olan o görünmez formülle ayakta durur.

O zaman ne diyoruz: Yaşasın hesaplanamayanın kusursuz düzeni; sayılara sığmayan, ama ruhu milim milim ölçen o görünmez matematik.

Yaşasın belirsizlik; kesinlik yalnızca ruhsuz olanın konforudur.

BİR AŞKINLIK MUHASEBESİ

*Rilke'nin ölümünün yüzüncü yılında
Şair olarak kendilerinden umutlu olduğum
Serap Aslı Araklı ve Esat Şenyuva kardeşlerime*

Vasisiz, ev sahipsiz, kendi mülkünde
Muhtedir bir serçe gibi eşyle mutlu
Mükemmel bir tünek, az eşyalı, âni yaşayarak
Bir dalda iki yürek
Akran kalmadı, uzun yaşandı
Baudelaire'in bol sıfatlı Paris Sıkıntısı
ve Rilke'nin Duino Ağrıtları...
ki Rilke yirmi dokuz yıl önce ölmüş Osman Serhat'ın
doğumundan
Tam Sedat Umran'ın doğduğu yıl, 1926'da
Darülaceze'de öldü Umran
Tıpkı "Ne altın isterim ne gümüş
Vardır anacak bir gün olur ismimi elbet,
Bir serin selvinin altında dolan göz neyime yetmez."
diyen Şukûfe Nihal gibi,
Mutluluk altına boyuyor bütün kargaları
ve iyi şiir koruyor onları
Lezzetli bir yemek ve güzel insanlar gibi,
Ağız tadı veriyor bütün bunlar
Sadece iki kumru kalsa da mahallede,
Sevgi ölmüyor korku ölse de
Ben korkunun üstündeyim
Ama sevginin üstünde değilim
Demişti Osman Serhat'ın Tanrısı
Su ve bal, su ve bal, su ve bal
Suyun ve ekmeğin kanatları var, diyor Oaman Serhat.
Kalabalıktan uzak, yalnız oturmayı bilmeyenin
Başına bela gelir, diyor Pascal.
Bir kahvede, bir masada saatlerce kımıltısız oturan
iradelidir
Diyor Schopenhauer
Acıkmasam, uyumasam, çiğim gelmese diyorsun
Ölsem desene der Orhan Veli
Dünya kalın bir inceyiz
Tanrı olmasa niceyiz diyor Osman Serhat
Vaktaki ben yanıyorum o eski sıcaklık yok kimsede diyor
Evet
Ölüm beslediğimiz bir yüce kuştur katlanır
An gelir utanır da içimizden, kanatlanır
Kuşlar ne kadar mutlular
Ölümsüzlüğe uçtuklarını sanarak...
Mutlu ol çocuk hafifleyip boşalarak
Sen pembe bir bulut, öyle kal, yaşlanma
Bu cehennem üstünde uçarak
Çingeneler gibi sade yaşayarak
Bir tutam papatya gibi onların sattığı
Kendilerini Tanrı'nın seçilmiş kavmi sayan Yahudilere
söyle ki
Dinsel inançlarında en gösterişsiz kavim olan şu çingeneler
Tanrı'nın ta kendisi değil midir
Dedirtmişti şeytan Osman'a Yerlere ve Göklere Dair
Yenisöz'de
Bir karınca ol baharda güneşte bir arı →

AĞIT VE HAKİKAT

Gözyaşın son sesi benden, hançereden gelen senden
duydukça sessizlik, anla ki, sükûnet
konuşmayan kefen, inince tanrıdan nişane,
doğuyor yüzde uhrevi bir heves, o heveste
ten yunup apak oluyor, ılıca gibi sıcak sağdığım süttten
bir ağıt vuruyor kulağa, bir samuray arı geziyor tende
veriyor naaşa tir tir titreme, inim inim inleme,
boğuktan sesle
uzuyor dış tırnak, kapanıyor çene,
bağlıyken dokuz halat on zincirle
geçti bin yıl daha öyle, ten çürüdü kaç defa
çürükle ayrılıyor kemik
etle çiğneniyor, azapta insan, kıyamsız secdede

Çığlık çığlığa, büyük iki ciğer bu mağara,
doluyken yarasa ve insanla
aralarında dipli köklü ne çok aşk var,
her gözde yanıyor bi yanardağ,
düşen damlayla biçiyor bıçkı bir ince zaman,
an an bölününce insan
tiz bir çığlık, pes bir hırıltı ile,
oluyor elden teleğe dengince virman

Erirken yaşamak düşteyken uyanmak
ağlayıp uyuyakalmak
kana kana uyku değil karalar basıyor
ey zamansız zaman
çekilirken ruh, bir ağır su, vakitlice halvet ve ter
kuruyor hayat, yılan pul pul, içimde kalın bi kan

Yaşamak dünyada seyrek görülen bir hâl,
aslan ayaklı cam vitrin gibi,
nefes başı çeyrek cemreyle yarım hayat ancak
dünya beşerî rahim, çoğumuz Çigan,
kalanımız bakır kap, kalaylı burjuva
şurimşine bir Urartu şarkısıyız sanki
soruyorum, ölümlerde neden bu durgunluk diye,
aklı başında hep aziz bi sükût
bugün son, düşen kırağı, dönen semah
canın boşalttığını doldurmaya yetmiyor mezar
ruh çekilerek sönüyor ışık, her akşamdan sabah
bura karası olmayan gece, akı olmayan kar

Tavaf et bu cennet mülkünde yeniden yeniden odaları
Delilik geçti artık eşin sayesinde
Artık bırak sokaklarda meczuplar gibi dolaşmayı
Mutlusun ama
Sonbahar gelecek işte
Beis olmayacak kışa doğru bir gidişte

30 Mart 2026, Zümrütevler, Maltepe, İstanbul

YÜCELİK ÖĞRETİSİ OLARAK ŞİİR

Fatih ÖĞÜT

Kant yüceliği “*sonsuzluğun duyulur ifadesi*” olarak tanımlanmış. Yüceyi; büyük kompozitörlerin bestelerinde, devasa okyanus dalgalarında, çölün mutlak sessizliğinde, görkemli mimari eserlerde görüp tanırız. Karşısında ne denli zayıf olduğumuzu duyumsarız. Çünkü yüce ile aramızda akıl almaz bir oransızlık bulunur.

Bir yücelik öğretisi olarak şiir, güzellik kavramının da ötesinde, sarsıcı duyularla tetikleyen mucizevi tarafıyla gerçek kimliğini kazanabilir. Arthur Rimbaud, Charles Baudelaire, Mallarmé, Valéry, Dıranas, Dağlarca Yahya Kemal gibi öncüler, bu gerçeği her zerrelere duymuş, poetikalarını bu doğrultuda inşa ederken yaşadıkları çağa ve etraflarındaki kalabalığa her şeyi gören bir zirveden bakma melekesi kazanmışlardır. Evren içindeki imgeyi evrenden bağımsız algılayabilmek ona ram olmak ve onda hükmetmek. Bergson bir konferansında madde zaruret, şuur hürriyettir, diyor. Bu anlamda şiir, zaruretin elleriyle büyük bir evren kuran hürriyettir. Şiir, yeniden kuran bir evren yapıcıdır.

Şair; bir dizeyle sarsıcı bir hakikati, bilinçaltının karanlık mağaralarında meşaleler yakacak biçimde görünür kılabilir. Bu hakikat, izlenimden doğar. Maddeden yola çıkmış ancak onu değiştirmiş bir hürriyettir. Maddenin ülküye dönüşümünde şairin sınırsızlığa koşan cüretini izlemelisiniz. Dıranas’ı dinleyelim: “*Sesin nerde kaldı, her günkü sesin, / Unutulmuş eski şarkılar için / Bu kar gecesinde, uzaktan, yoldan, / Rüzgâr gibi tâ eski Anadolu’dan / Sesin nerde kaldı, kar içindedir!*” Her dinleyene bir şeyler anlatmaya muktedir olan bu dizeler Kar şiirinden. Şiirde yücelik öğretisini, Ahmet Muhip Dıranas’ın zahmetsiz, oyunsuz, doğru taşları, doğru sunaklara koyan mutlak iradesiyle tanımak ne güzel.

Yücenin ne olduğunu anlamaya çalışırken onun üzerimizdeki etkilerine bakmak gerek. Birey olarak, toplumun parçası olarak, algılayan olarak, maruz kalan olarak üzerimizdeki etkisi... Her yüce güceldir ancak her güzel yüce olmayabilir. Güzel, beğeniyi çağırırken yücenin içinde, korkutucu, varlık ve yokluk hakkında düşünmeye iten seslenişler bulunur. Yüce kudretiyle özneyi yeniden biçimler. Güzel, bu işlevi sempatik yönüyle hazzı ve mantığı tatmin etmek suretiyle gerçekleşir.

Şiirde yücelik öğretisi bakımında değerlendirilmesi gereken bir başka kalem de Türk şiirinin yıkılmaz çınarı Fazıl Hüsni Dağlarca’dır. Onun şiirini, sonsuzluğa uzanan hikemi yönelişlerle hatırlarız. Çocuğun bilinçaltından, nötron bombasına kadar kullandığı temalarda insanın, büyük insanın yüce tarafını arayan eğilim vardır. Kimileri bu temayülün olgunluk dönemi şiirinde ortaya çıktığını söyler ancak bana göre daha Çocuk ve Allah’ta görülür. 1970’li yıllardan sonra artık evrensel yönelir. Yüce olan evrensel midir? Öyledir elbet. İnsana, insanın arkaik tarihine yönelen dizelerinde seslenen “herkes” özdeşleyme objenin süjeye karıştığı bir cezenin kapılarına dayanır. *Balina ile Mandalina* şiirine kulak verelim.

“*Kim yalnızsa/ O daha çok duyar/İssiz yerleri/İster balina olsun/İster mandalina/Kim yalnızsa o daha çok/En eski bir türkü/Kim yalnızsa çocuklar/O daha çok benzer/Başkasına*”

Necip Fazıl, *Büyük Doğu* dergisinde Yahya Kemal’le ilgili hatıralarını anlatırken yine oransız saldırganlığından vazgeçmeden “*büyük ulvi’ye yükselememiş, has ekmeğe yerine pasta kreması yoğurmuş ve ondan ibaret kalmış.*” çıkışında bulunur. Ne talihsiz bir sözdür Kısakürek için. Bir dost sohbetinde, sözün dönemeçlerinde savrulduktan sonra belki

atmosferin konforuyla söyleyebilirsiniz; ancak yazmazsınız, edebiyat tarihinin hiçbir şeyi unutmayan sandığına böyle bir garabet bırakmazsınız.

Kabul ediyoruz. Necip Fazıl da tıpkı Yahya Kemal gibi sesin ve ifadenin büyük şairidir, unutulmaz, sarsıcı dizelerin müellifidir. Gelin görün, saf şiiri ve anın anatomisinin sonradan tasarlanan estetik evrenini tanımakta Yahya Kemal kadar muazzam bir iç görüye sahip değildir. Bu anlamda eski okul arkadaşının poetikasına karşı hırçınlaşması, kulağa hoş gelen ancak akla uzak fevralarda bulunması anlaşılabilir bir durum olarak görülebilir.

Yahya Kemal Beyatlı “*söz ile musiki arasında sözden ziyade musikiye yakın mutavassıt lisanı*” iyi tanıy ve bu lisan onda hiçbir zaman sadece ahenkten ibaret değildir. *Geçmiş Yaz* şiirini tasarlayan bir zihin, elbette büyük ulvünün farkındadır. Onun şiirdeki karşılıklarının farkındadır.

“*Rüyâ gibi bir yazdı. Yarattın hevesinle,/ Her anını, her rengini, her şi’rini hazdan./ Hâlâ doludur bahçeler en tatlı sesinle!/ Bir gün, bir uzak hatıra özlersen o yazdan/ Körfezdeki dalgın suya bir bak göreceksin/Geçmiş gecelerden biri durmakta derinde/ Mehtap, iri güller ve senin en güzel aksin/ Velhasıl o rüyâ duruyor yerli yerinde*”

Geçmiş Yaz şiirinde çizilen estetik çerçeve; okuru, bu meyanda kaleme alınmış tüm şiirlere doğru sonu gelmez bir yolculuğa çıkarıyor. Soy kütüğüyle bu şiirlere bağlı Yahya Kemal. Abideleşmiş beyitlerin, mısraı bercestemelerin tınısıyla yazıyor şiirini. Fuzuli’nin, Baki’nin Necati’nin elbette Nedim’in aynasında bir devri yeniden kuruyor ve yaşıyor. Üstelik söz konusu edebiyatın dikenli tellerine, vokabüler ağırlığına, takılmadan ulaşıyorsunuz yücenin mabedine. *Eski Şiirin Rüzgârıyla değil Kendi Gökubbemizden* bir sesleniş... Şiirin ahengi ise bambaşka bir mesele. 1971 senesinde Yahya Kemal Enstitüsü eliyle yayımlanan *Edebiyata DaİR*’de şair, bu harmoniyi “*Deruni Ahenk*” olarak tanımlıyor. Belki Fransız şairler *Saf Şiir* kavramını ondokuzuncu yüzyılın başından beri tanıyor ve bu konuda düşüncelerini dillendiriyorlardı ancak yine Yahya Kemal’in aynı eserinden öğreniyoruz ki “*Deruni Ahenk*” ilkesi Rahip Bremond ve Paul Valéry tarafından ancak 1920’de ortaya atılıyor: “*Ryime Intérieur*” olarak. Bizde bu bahis 1912 geçtiğine göre ritmin derinliği Türk şiiri öncülüğünde gerçekleşiyor demektir.

Yahya Kemal de tıpkı Ahmet Hâşim gibi şiirde ruha nüfuz eden ahengi arıyordu. Bu ahenk sadece müzikalite değildi. Sözün derinliği, söyleyişin büyüyle, onu tanıyıp anlayarak sonsuz bir güzelliğe ulaşılabilirdi.

Yalnız doğu medeniyeti ve şiiriyle kurulmuyor bu bağ. Yunan ve Latin edebiyatına değgin tarafı da var elbette. Bir dönemin meşhur konusu Nev-Yunanilik’e kadar varıyor. Yeni edebiyattaki Fransız tesirinden kurtulmak taraftarı olan Yahya Kemal’in bu ilkesi; bana göre ilk modele, en özgüne, kaynağa yönelmek ihtiyacına dayanır. Kendi deyişimiyle Roma’ya ve Atina’ya. Bu tavır çok eleştirilmiştir. Fakat unutulmamalıdır ki aynı Yahya Kemal, *Biz Nasıl Şiir İsteriz* yazısında milletin duyusunu kendi fikirlerine göre inhisar altına almak isteyenlere de köpürür. Rezaizade Mahmut Ekrem’in “*Şiir vezin ve kafiye ibaret değildir*” fikrine nasıl coşkun bir inançla katıldığını ifade eder. Vezin ve kafiye amiral gemisiyken üstelik.

Üstadın tüm evreni zerrede görme kabiliyeti müthişti, anın şiiri, bu majör bakışta devleşirken mensup olduğu medeniyetin nüvelerini dışarıdan ve içeriden gören sujenin, canlı bir varlık gibi hareket ettiğine şahitlik edebilirsiniz. Dışarıdan zira Batı şiirinin gerçek yönelişlerine vakıf, içeriden çünkü Türk şiirinin tegannisine ve tematik derinliğine hâkim. Eğer Necip Fazıl’ın dediği gibi Yahya Kemal, büyük ulviye yükselememişse şiirde ulvilik bahsini kapatmak en iyisi...

Mehmet Akif TUTUMLU

ŞAİRİN YOLCULUĞU

Kimdim ben, neydim?

Aşağı Mısır'da bıraktım
umut balyalarını.
İskenderiye'de kurtuldum
amacın yükünden.
Güçsüzdüm seçemedim ölmeyi
İçliydim yani gerçeğe kıyasız
kayıp mezarlığına döndü içim

Boşluksa boşluk, hiçlikse hiçlik,
Öğrenmeliydim kim olduğumu.
Demetrios'tan rica minnet
aldım Rahibin adresini.

Yollar, çöller aştım,
içten içe savruldu,
vardım Siwa Rahibine.

“Oğlum” dedi,
çırpınma boşuna,
kelime kavmindesin sen,
çünkü,
yalnızlık
sarmış her yerini.”

Cansu AYDIN

GAZEL GÜLİBRİŞİMİ

dua yusufluklarına dönüşüp umut umut uçuşurken neşeyle
hassas kalbinde sağanak yağmurun toprak kokulu
melodileri
sevdasını gizli bir alfabede yazarak başlıyor nurusiyah
mürekkebiyle
adını bile bilmediği fakat melâllerine hayranlık duyduğu
ağaçlardan

dökülen yapraklara
kömür sobası dumanlı rüzgârlar okşarken çocuk yüzünü
çamurlu ayakkabılarla kirletilmiş gri kaldırımlardan
rengaykırı bir çingene düşüne sapan aylak derviş
ve ancak başkaları cehenneminin zelzeleleri altında
kalınca yeniden doğup kayaları deliyor çağlayarak
gülün en göçebe rengindeki hülya kristalleri arasında
ezilmiş
sinesinden kurumuş güneş yığımlarının filizlenen imceleri

ölmek gerekir elbet yeni bir söz söylemek için, ölmek...
doğru ama eksik söylüyor o hüznü şarkı, bir şeyi eksik...
olanaksız bir rüya parçasıyla yaralı yüreğinden akan özü
can suyu yapıp da kendine yeniden ve yepyeni doğmak
bir gazel gülibrişimi olarak

Öztekin DÜZGÜN

ÇELİŞ DEDE SULTAN ÇELİŞ

*Büyük şaire ve
1 Mayıs hazırlıkları için çalışanlara
saygıyla*

Geceyi tabanlarında gezmiş sokaklar.
Güzel tasarımlı renkli afişler zamklamış
metrobüs yoluna, fabrika girişine, yol ağzına...
Uzundur sökülemedi yapışkanları,
kazıyamadı sivil ve resmî çakı.

Dede Sultan can koymuş ortaya,
göğsünde yarının heyecanı
cebinde tarihin özü ve özeti.

Çeliiiş Dede Sultan çeliiiş,
çelişerek iriş
çalışarak iriş
dövüşerek iriş...

Biliyorum, okuyorsun bu iriş
gülüyor ve susuyorsun,
bu da gizli.

Ben delirirken gizde,
değil geniş sokaklara
karanlık kuyulara saptı yollar.
Kaçtım desem, kendime ağır olacak
demesem, sözlerim anlaşılmaz.

Anlattırma Dede Sultan
anlattırma gerisini, gizli bu.
Razi değilim ama
sen yine de
söyle suçumu.

Umut KOCA

UZAKLIĞA ÖVGÜ

*Sena'ya...
Kendi Gök kubbeme...
O Sonsuz Boşluğa...*

Yeryüzüne verilmiş en güzel adsın sen
Senin esmer gecelerinde çoğalır yarasalar
Senin kan tutan saçlarında tarazlanır
Beni çarmıha geren kâinat

*Omuzlarında çocuk sesleri, en güzel ilahiler
Omuzlarından dökülen kuş sesleri.*

Dipsiz bir uçurumdun sen
Kuytularında matem çiçekleri açan
Ben bütün mevsimlerimi orada yaşadım
Orada kuruttum sana baktıkça yeşeren gövdem

*Göğsümde uzak denizlerin özlemi, dağ türküleri
Göğsümde yankılanan hep silah sesleri.*

Aralık 2025 - Nisan 2026

ŞAIR, ŞİİR; “BEKLENTİ ETKİSİ” VE “GOLEM ETKİSİ”

Hasan EFE

Şiir ve şair üzerine birçok şey söylendi. Gelecekte de söylenecek.

Bunların kimileri şairi yüceltip şiiri güçlendirirken kimileri de aşağı çekip küçümser.

Zaman zaman kurşun yağmuruna tutar!

Öyle ya da böyle şiir, ortaya çıkışından beri bir şekilde yol alıp toplumlara ışık tutmakta.

Kadim uygarlıklardan bu yana lirik, epik, dramatik ve pastoral yapıtların günümüzde etkileri sürmekte... Sümerlerin Gılgamış Destanı, Hunların Oğuz Kağan Destanı, Yunan Edebiyatının İlyada'sı, İngiliz Edebiyatının Beowulf Destanı, İran Edebiyatının Şehname Destanı, Hindistan'ın Ramayana Destanı...

Kadim algıların izleri günümüz şiirinde de görülebilmekte.

Geçmişin şiir birikimini günümüze estetik bir tatla aktaran şairlerimizle edebiyatımız daha da güçlenmekte.

Söz gelimi Nazım Hikmet'in Memleketimden İnsan Manzaraları, Ahmet Arif'in Hasretinden Prangalar Eskittim, Hasan Hüseyin Korkmazgil'in Kavel'i ve günümüzde birçok şairde bu işleyiş sürüyor.

Hüseyin Ferhat şiirinde de bu etkiler görülmekte.

Bunlar gücünü tarih, mitoloji, coğrafya, dil, din, mezhep, tanrı, kavga ve toplumdandırır.

Her şiirin topluma etkisini doğrudan göremeyebiliyoruz.

Önce okursunuz, algılayıp anlamaya çalıştıktan sonra zihinsel süreçler başlar. Şiiri şairinden alıp kendiniz yeni baştan oluşturursunuz.

Bu işleyiş şair ve şiir ekseninde güçlenir...

Arkaik dönemin izlerini taşıyan şairde “**olabilirlik**” etkisi “**oluyor**”a çevrilir.

Toplumun bu aşamada o şairden beklentisi yükselmeye başlar.

Çevrenin etkisi, sosyal ve psikolojik yönelimler; bireysel ilişkiler ekonomik durumla iç içe geçince “**Beklenti Etkisi**” güçlenir.

Birbiri ardına ulanan bu **olumlama** adımlarıyla *şair ile şiir* içleşerek kurulmakta olan şiiri ileri taşır.

Aslında bu “**Beklenti Etkisi**” psikolojik bir işleyiştir.

İngiliz Psikolog Bob Rosenthal'ın ortaya çıkarıp geliştirdiği bir bulgudur.

Rosenthal bunu üniversite, ordu, aile içi, bakımevi, atölye ve fabrika gibi yerlerde uyguladıktan sonra buralardakilerin başarılarının arttığını ortaya çıkardı.

Kişiler, “**yapabileceğim, başarabileceğim**” gibi düşünce ve beklentilerini diri tuttuklarında olumlu bir şekilde gerçekleştirdiğini fark edebilirler.

Bu durum yani “Beklenti Etkisi” salt bireyin kendisini değil, başkalarını da ileri taşımaya yarar.

Bunun terse döndüğü durum da göz ardı edilmemeli!

“Beklenti Etkisi”nin olumsuz “**Golem Etkisi**” olarak kendini gösterir. Düşük beklentilerin, davranışları olumsuz etkilemesi olarak yer alır literatürde. Bu bir yerde nesobo etkisi olarak da geçer. Başarısız ya da yetersiz olduğunu düşünenler daha da başarısız olarak yaşamlarını sürdürmek zorunda kalırlar.

Sonuçta beklentiler düşüp başarı ortadan kalkıyor ve yeteneksiz biri olarak varlığını sürdürmek zorunda kalıyor kişi / kişiler.

Filiz Kalkışım ÇOLAK

GÜN SOĞUĞU

*içe eğilen çılgılığında gecenin sancıyan bir düştün
sabahı susayan öylesi bir açıklık*

kabuklaşmış zemherinde gönlün
senliğime uyanırdı kardelenler
çırpınan eteklerimizde kızıl damlacığı göğün
flu bir sevda sarardı
gerdana konardı bembeyaz ellerin şahikası
sağına düşerdi naz
alttan alttan yüzüme yansıyan dokunuşların harında gecenin
bir yarısı kumsallarına sokulan
ıslağın dağlarda
kollarımızda mürdüm sefası koylara sürdüğümüz
karameli eriğin
masmavi arınışların meçhul kanadı
buğusu taze öpüşlerde efkârı üşüyen dönencelerin
içimden düşen içinin
kızılığında doyamadığım selinin kurağı
billur tanecikli yağmurlardan boşalan geçişlerimizde
şekerine bandığım uçlar ah
bulantısı tutardı diplerin hasret yosunlarına sararırdı
boynunda fuları mor akşamların
sağanaklar basan sırat'ının en berrak kaldığı yerlerde
sızıntısı belden dolayışların
sığılarında vurgun yediğimiz kavuşmaların
tek nefeslik durağı
avuçlarımdan çözüldüğün anların acıyan hazzında
boşluklarımızdan süzülen zerrenin kaynağı donardı
yaz bahçeleri inerd ipeğinden
deli kan coşardı
şarap köpüğü öpüşlerin tene saçılan iniltisinde
sürmelerde yavrulayan sürmelerinin mavis i
birleşen kanın hoşlantısında
vadilerine inci tanesi bir kız verdiğimiz
s/ayıklayışlar kaynardı
yakamozlar sıyrılırdı ayrımlarına körpe sağımlar
şifası loş bir düet sızardı
tenhalarda bizi bizden gelen ıslağın kaynağı
göğsünden fıskırdığımız denizlerin ışığında
menevişlerinde titreyen gelinciklerin suyu yanardı

kirpiğinde gün soğuğu bir bahar doğardı!

Günümüzde şiir ile ilgili olup da yeterli alt yapı kurulmadan, salt anlık istek ve hevesle bir şeyler yapıp varlığını hissettirmek isteyenlerde “Beklenti Etkisi”nin gücü “Golem Etkisi” ile yer değiştirir.

Bir birikimin yanı sıra istek, heves ve cesaret bulunması gerekir. Bunlar da şairi basirete taşıyıp feragatın yolunu açar.

Şair kendi duygu ve davranışlarının farkına varıp dürtüsel hazlardan vazgeçerek kendini “Beklenti Etkisi”ne evriltmeyi başarır, şirini daha da ileri taşır...

Kaynak: *Çoğu İnsan İyidir*, Rutger Bergman, Çeviri: Gül Özlen, 8. Bas., Aralık 2025, Mundi Kitap İstanbul.

2 DE 1 KUŞ

1
Geliyorum yanına.
Bu kapıyı ürkütmeden açarsam,
korkmuş kapılar, yelsiz denizlere çıkar.
Kilitlediğim yağmuru açayım, bekle.
küsmesin İzmir.
Kuru tarafını yatırıp suya menekşemin,
çıkıyorum yola.

2
Dur, tarihin cümlesi eksik daha.
Donmuş kelimeler eriyor.
Ses arkasından geliyor zamanın.
Biraz ara, ara-da ve aradan geçen hikâyelerde
en çok da akşamda
okunuyor günün özlemi hâlâ.

1
Ses arkasında sığınmış zamanın.
En çok da akşama küsüm hâlâ.
Geçtim tarihin cümlesini,
dilden ele gezen yedileri
ve
kuş daha kaplıyken plasenta.
Geliyorum sana.

2
Göğün ellerini gördün mü?
Rüyanın gidip gelişini günde.
Ben bildim anın rengini sende ve
evet, akşam cinayeti zamanın.
Ama dur, yolun başında
sokakları çıkmazlaştırmayalım.

1
Ben gökte büyüdüm,
rengini ben üfledim kulağına zamanın.
Kuşlar —
gaddar şakır beni.
Sus!
Çıkmaz sokakları ben vurmadım.
Süpürüp kuru kanını yolların, geliyorum oraya.

2
Susmak boyun eğmesi değil mi sözün?
Oysa isyanımla dokunur
örtüsü göğün.
Durma o hâlde, durma bir hâlde
eşiğinde eskiyecek bir sevdanın,
köşe başlarını aşkla aydınlatalım.
Sabahın uykusu hafiftir.
Emeğin teri ağır.
Kuşlar, oynamayın bizimle.
Kanat altlarınıza saklayıp göğü,
gün bitirir aşkı, biliriz.
Ve eminiz:
akşamdır dünyanın hakikati. →

BÜTÜN ADLAR KOŞAR

Bu meyve pek olgun dedi
Bence güzel güzel, içten çürüyor dedim
Ama en olgun hâli dedi
Demek başladı çürüme, yürüyor dedim

-yor: oluş'u! An: onun gülüşü
İmler ardına bak nice imler geliyor
Kor, tutuşu; ayla, gümüşü
Nar, dedim ışkta güneşi simgeliyor

Bütün adlar dedim sahtedir
Diyalektik yürümektedir, işte sanat
Dedim dile çok inanan softadır
Eşya zıddına dönüştür ettikçe fazla inat

Rahvan kanatlarla göze durgun görünürse de
Bütün adlar koşar dedim
At da bir addır
Öyleyse atlar da koşar dedim
Atlar da buna şahittir

Şartlanmış izlenimlerle size dongun görünürse de
Bütün adlar özde fiildir dedim
Fil de bir addır
Öyleyse filler de fillemektedir dedim
Filler de bana şahittir

Bak nasıl da ağlıyor dedi
Hayır dikkatli bak gülüyor dedim
Nasıl ya? dedi
Şimdi böyle içtenlikle ağlayan iyi de güler dedim
Bebekler de buna şahittir –

Dedim öyleyse ışkla

Töz
:
leyelim

1
Diktiğim göğün öyküsünü
sermeyin üzerime,
kuşlar
Susun!

Kandıramazsınız beni.
Dünyanın köşe başında,
saat:
sabahın altılarında.

Barış ERDOĞAN

Haydi ava çıkalım, birkaç şair vuralım.

Herkesi sürececek bir yer bulmuşlar, şaire yer kalmamış.

Şiir, bir çeşit dalkavukluktur, diyen Platon'u tahtından indirme zamanı. Kim bilir bir şairin hakaretlerine mi uğradı? Kendisi hiç mi şiir kuyusundan su içmedi? Koca Homeros'a sataşmalarını anmayacağım. Amacım şiir yemek, şiir içmek, şiir koklamak. Şiir bağcısı şair rahat olsun.

Eleştirmen S. Kemal Bayıldırın Platon'la ilgili, "Platon (MÖ 427-347)'un konuyla ilgili görüşü daha ilginç gözükmektedir. Ona göre şiir, realiteden uzak, bozuk ve değersiz, insan zekasına yakışmayan, aynı zamanda da son derecede bozucu etkiye sahip sahte bir olgudur." alıntısını yapmış, şair Bahadır Bayrıl da, "Platon gençliğinde şiir yarışmalarına katılır... yarışmayı izleyenler onunla alay ederler, ıslıklarlar... o günden sonra şiire ve şaire düşman olur... şairleri devletten kovmalı diye yazar." sözüyle Bayıldırın'ın alıntısına katkıda bulunmuştu.

Platon ve şair ilişkisi beni 1978 yılına götürdü. Eski Türk edebiyatı hocamız Prof. Dr. Abdülkadir Kadir Karahan'ın şerrinden (son sınıftaydık, voleybol takımından arkadaşım Hayrettin'in hatırına) Prof. Dr. Nihat Keklik'ten felsefe dersleri alarak kurtulmuşum. Daha çok İslam filozoflarının işlendiği derslerde elbette Yunan filozoflarının kapısı da çalınırdı. Konu Eflatun'dan açıldığı bir gün: "İçinizde şiir yazan var mı?" diye sorunca arkadaşım hem bir dergi (*sanatta Kalem*) çıkardığımızdan hem de şiir yazdığımından söz etti. Hoca güldü: "Eğer 'şairlerden sakının' diyen Eflatun'un öğrencisi olsaydın ve şairim diyerek ortalıkta gezindiğini duysaydı seni aforoz ederdi." Keklik'e benden önce, "Neden?" diye soranlar oldu. İşte asıl kahlkaha hocanın cevabıyla patlamıştı: "Şairler filozofları sahiplerine havlayan köpeklere benzetirmiş, bu yüzden Eflatun onları felsefesinden aforoz etmiş."

Şair, Platon'un yakıştırdığı bu sınıftan her şiirinden sonra yikanarak kurtulabilir miydi? Ahmet Haşım'ın her çaydan sonra bardağını yıkamasına benzemez ki bu durum. Şair düşmanı Pinochet, Neruda'nın dünyevi zevkleri (yiyecekleri ve içecekleri) tatmasına izin verseydi bir süre daha yaşar, celiyle ölürdü. Büyük şair Neruda yeryüzünün bütün kirlerini yıkamadan gitmek istemiyordu, buna izin vermediler. Koca Firdevsi, Şehname'sini Sultan Mahmut'a hediye etmek ister, bir rivayete göre Şehname'deki Rüstem aralarının bozulmasına neden olur. Güya Rüstem'den daha büyük kahramanları olduğunu söyleyen Sultan, Firdevsi'ye gereken değeri vermez. Özbek şair Abdülhamid Süleyman Çolpan, Firdevsi kadar şanslı değildir, düşüncelerinden dolayı kurşuna dizilir. Haksızlıklara uğramış, adaletin işlemediği topraklarda şiir kadar tehlikeli başka bir araç yoktur. Her bir davayı yeniden mahkemeye taşıyan gözü kara bir Voltaire bulmak mümkün değildi. İngiliz yazar, şair ve Protestan vaizi Anne Askew (1521-1546) ne yazık ki işkence sonrası yakılır.

Dudağımda ne zaman bir dize dolansa şair heykeline çarpıyorum.

Bir kentin meydanlarına o kentle özdeşleşmiş şairlerin devasa heykellerini diktirseler ne o heykeller ne de o kent kiskanılır. Aksine bu heykeller kente uhrevi bir hava da katar. Paris'in neredeyse böyle bir yapısı var ama Paris'i yüceltecek aydın, şair, yazar, sinema sanatçısı ansiklopediler doldurur.

MÜHÜRSÜZ, ALICISIZ

Şairler, konuşulmamış duyguları rüzgârla posta kutularına bırakır. Mühürsüz, alıcısız... ama tam.

Her kelime bir nefes
her satır bir yankı kokar,
kim bilir hangi kapıyı çalar
hangi rüyanın içinde kaybolur.

Gökyüzüne gönderilen bir şiir gibi
havada süzülür,
hiçbir zaman teslim edilmemiş
bir sevdanın ağırlığını taşır.

Bazen bir sokakta
bazen bir bakışta okunur;
hiçbir adrese yazılmamış olsa da,
herkeste, hiç kimseye ait olmadan
kendini bulur bir parça.

Şimdi bir Akdeniz kasabasından balkonuma çıksam Baudelaire'in Paris'teki, Poe'nun Boston'daki, Dante'nin Floransa'daki heykellerini görebilirim. Ben sadece şairlerden söz ediyorum. Üsküdar'a bire bir yapılacak Yahya Kemal heykeli Beşiktaş'tan dahi görünür. Yahya Kemal, cüssesiyle Üsküdar'ı kapatır. Diyarbakır'dan Beşiktaş'a transfer edilecek bir Cahit Sıtkı'nın emirlerine, "Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan/ Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan" diye seslendiği duyulur. Maçka'ya yerleştirdiğim A. Hamit Tarhan, heykelinin kaidesinden kurtulur, kolunda Lüsyen'iyile Dolmabahçe'ye iner. Niksar'ın özgür kuşu Cahit Külebi bile şair-i azam'ı görmek için Çapa'dan kanatlanıp gelir. Severim Külebi'yi. Öyle olur ki Antalya'ya bile yakıştırırım. Hemşehrisi şair Necdet Arslan'a mezarını Akdeniz'e nakletmek mümkün müdür diye sordum da verdiği cevap ilginçti: "Her şair kendi toprağında rahat uyur."

İstanbul'un bütün semtlerine bir şairin heykelini dikeceğiz deseler oyum Nedim'indir. Varıp Yahya Kemal'e ve Tanpınar'a onaylatmak istesem o dev cüsseleriyle Nedim'in yanında cüceleşirler ve bana hep bir ağızdan Nedim'in, "Bu şehir-i sitanbul ki bi-misl ü behâdır/ Bir sengine yek pâre acem mülkü fedâdır" (Bu İstanbul şehri ki benzersiz ve paha biçilmezdir. Bir taşına bütün Acem mülkü fedadır.) beytini okurlar. İstanbul Kasidesi henüz bitmemiştir ama Galata taraflarında Şeyh Galip ile İlhan Berk ölü uykusundadır, Cemal Süreya Kadıköy taraflarından yola çıkıp Nedim'in heykelini ben de göreyim, der. Hiçbiri göremez. Çünkü Nedim'i Karacaahmet'ten çıkarıp kendi semtime (Göksu, Anadoluhisarı) sakladım. Sadabat'ta buluruz diyenler Pierre Loti'yle yetinirler.

Bu yazıyı nerede tamamladığımı söylesem iyice şaşırırsınız: Westminster Abbey'deki William Shakespeare anıtının gölgesinde. Şaşırдыңız değil mi? Buraya nereden çıkıp geldim? İskoçya'nın ulusal şairi Robert Burns'un Edinburg'daki heykelinin yanından.

Eylem Hatice BAYAR

EŞLİK

Tülay'a

ah ilkel yanımız bizim
görmeyi göze indirgeyen...
sesin de bir bakışı var oysa
duruşun ve söylenmeyenlerin...

insanları olduğu gibi kabul etmekten söz ederiz
kalbin gözünden
hepimiz aciz birer süs kabağıyız
farklılıklar karşısında
ve incitmekle meşgul
eksik gördüğünü yaralayan...

“insan, kendi içindeki cehennemi
başkalarının kusurlarıyla
soğutmaya çalışır”*

görmediklerimi bana gösteren
sen
hafifçe kolumda...
yollar ne kadar da
insanlıktan uzak...
hayrete lüzum yok.
bunca eğretilik içinde
yönünü hiç şaşırmayan şimal yıldızı
ellerini göz yapmış
ve başkalarının
seslerini
karanlıklarımınla yüzleşmeye
bir adım seninle yürüdüğüm
her yol.
hayallerin sızıyor soluduğum havaya
hayallerimi hayalleri yapan sen
sıkı tut ellerinde yaşamı
yükselsin kahkahalarımız
sonsuzluğa
aydınlansın körler ülkesi...

**Carl Gustav Jung*

Nihan IŞIKER

NAZENİN BİR GELİŞ

Şiir kokuyor caddeler
Dizelerin kokusu ta ara sokaklarda
Nisan hazırlık yapıyor aheste aheste
Baharın en güzel renklerini
Onun saçlarına
Çiçekler, taçlar, neler neler...
Oysa o henüz bihaber
Bunca çiçeğin niçin açtığından

Şerif ERGİN BAY

URANYUM 235

Din iman
hiç payın yok terli mendilde
neden çalmak kolaydı her zaman?

Uranyum
top top izotop
uyur dağın kalbinde
miğfer delik, annen hasta
hangi bayrak ıslanmaz yağmurdan?

Karardı gök durduk yerde
şimdi kime ne anlatsın ak madde
kapuzdan ağagelen bu sis bu boran?

Esra KUŞ

TUZUMU ÖNCE YALAYIP SONRA TÜKÜRECEKSEN SÖYLE

benim bu eğime biraz ihtiyacım var
sazlıkların içinden geçip gitmeye, giderken kimse
durdurmasın çünkü durmam bir kere gitmek isteyince
silahsızım bunu isterken, gözlerinin siyahı dramdan uzak ve
beni kamaştırır
gözlerini iki atıştı silah sayarım, o ilk arka bahçeyi de

dilek taşının halkası gırtlığından çıkmış
ne iyi, ne tuzlu
dünyayı gösteriyorsun bana böylece
bak bi gözüm, bu tuzum diye

sen bunlardan gocunmadan çamurun, kirin, tırnak
aralarında biriken yavrulu bir şey hepsi
hepsi bir ben etmeden yaşarsın, biraz gıkın çıksın
benim uçuşumu unuttun, uçmayı değil
işteşlikte birlikte yapılan anlamı var, birlikte değiliz,
değiliz birbirimizin

içime sinen böceği söktün,
“böcekleri ezsin diye yaratmadı yaradan” derdin,
sökmeyi böyle mi öğrendin annenden

yıldızlardan geçip sabaha yanında uyanmak
ne iyi, ne tuzlu
dünyayı ancak böyle gösterebilirim sana
tuzumu önce yalayıp sonra tükürecekse söyle

benim biraz buza ihtiyacım var
küpe buz, buza küpe vara vara gideceğim olmak
istediğim yere
o ilk yer, o ilk arka bahçe buzdan geçilmiyordur şimdi
vazgeçtim

benim biraz tuza ihtiyacım var
tuzumu önce yalayacaksın tükürmeden önce söyle

ŞİİRİ ANLAMAK MI, DUYUMSAMAK MI?

Fazlı ÇOBAN

Şiir sanatı, hayatı tek bir pencereden değil, pek çok boyuttan görmeye ve duyurmaya çalışır. Bu yüzden onu kesin kurallara bağlı kalarak “anlamaya” çalışmak çoğu zaman eksik bir çabadır. Şiir, bir matematik problemi gibi çözülmek için değil; hissedilmek, içten içe yankılanmak ve okurun ruhuna dokunmak için vardır. Okurun kalbine ulaşan şiir, yalnızca kelimelerin taşıdığı anlamla değil, onların titreşimi, ritmi ve çağrışımlarıyla şekillenir.

Okunan bir şiiri anlamak gerekir mi? Belki de asıl soru budur. Çünkü şiir, anlamaktan önce duyumsatır, anımsatır, tetikler ve açımlar yaratır. Okur, dizelerin içinde yürürken kendi geçmişine, kırılma noktalarına ve sessizliklerine dokunur. Her kelime, yalnızca bir anlam taşımaz; aynı zamanda bir his, bir çağrışım ve bir iç ses barındırır. Bu nedenle şiir, okurun kendi deneyimiyle buluştuğunda tamamlanır. Bir dize, birinde çocukluğun izini uyandırırken, diğerinde kaybın soğukluğunu hissettirebilir.

Şiiri anlamaya çalışmak çoğu zaman onu sınırlar. Oysa şiir belirsizlikle beslenir; boşluk bırakır, çoğalır ve her okurda yeniden kurulur. Bir kelimenin anlamı, bağlama ve okurun ruh hâline göre değişir; aynı dizeler, farklı insanlarda farklı yankılar uyandırır. Bu yüzden şiir, sabit bir anlam değil, hareket eden bir deneyimdir.

Kurallarla çözmeye çalışmak, çoğu zaman kuyuya taş atmaya benzer. Taş düşer, ama beklenen net yankı çoğu zaman gelmez. Oysa şiir, o taşın düşüş anındaki titreşimde, suyun yüzeyinde oluşan dalgada ve o dalganın içimizde bıraktığı izde saklıdır. Şiir, çözülmekten çok, hissedilmek ve içselleştirilmek için vardır; her okur onu farklı bir şekilde tamamlar, kendi dünyasıyla bütünleştirir.

Şiirle kurulan ilişki, anlamaktan çok duymakla ilgilidir. Okur, şiiri çözmez; onun içinde dolaşır, sesini dinler ve hissettiği her titreşimle bağ kurar. Belki de en gerçek karşılaşma tam burada olur: Anlamın bittiği, ama hissin derinleştiği yerde. Şiir, okurun zihninde yankılandıkça, zamanla büyür ve kalıcı hâle gelir. Hissedilen her dize, okurun iç dünyasında bir pencere açar; o pencereyi kapatmak mümkün değildir, çünkü şiir yaşatır ve çoğaltır.

*

Kurgu ve Gerçek Arasındaki Şiir

Şiirde kurgu ile gerçeğin iç içe geçmesi, yalnızca bir anlatım tercihi değildir; şiirin derinliğini kuran temel damardır. Bu iç içelik derinleştikçe, şiir okurun iç dünyasında daha geniş ve kalıcı bir yankı bulur. Çünkü şiir, gerçeği olduğu gibi değil, kurgunun filtresinden geçirerek yeniden var eder. Bu yeniden kurma gücü, şiirin etkisini zamana yayar ve okurun hem aklını hem de duygularını besler; anlam çok katmanlı hâle gelir. Şiirin kurgusu, okurun algısıyla etkileşime girdiğinde tamamlanır; her okur onu kendi deneyimiyle şekillendirir ve kendi iç dünyasında çoğaltır.

Kurgunun başarısı, yalnızca düşünsel mısraların dizilmesiyle değil, duygunun da yapının içine inceliklerle yerleştirilmesiyle mümkündür. Düşünce ile duygu dengelendiğinde şiir derinleşir; aksi hâlde kuru bir söyleme

Meryem AĞAR

TENEFFÜS

Hiçbir pazartesi sığmaz çocuk kalbime
Anne n'olur beş dakika daha derken
okula geç kaldım yine
Beslenme çantamı da unuttum evde
Annem taramadı saçlarımı hem
Tırnaklarım da uzun kaldı.
Öğretmen kızıyor ama seviyor beni bakma
Hayat bilgim kötü olsa da
matematikte ustayım bile.
Elimde gıcır gıcır bir kalem
-hangi zengin komşu çocuğunun, kim bilebilir-
önümde kareli iki ortalı eski bir defter
Üstelik ben sıra arkadaşımın iyice nefret ederken
Sorulmuş: Beş kere üç kaç eder?

Sesim utanıyor sınıf köşelerinden:
“Şey... şey acaba...
Sıfır yedi ucu olan var mı?”
Herkes duyar da kimse cevaplamaz
Parmaklarımla sayarım
Ayuçlarımı aşındırırken tırnaklarım
akar kanım, leke olur yırtık pabuçlarıma
Ve dersin en orta yerinde yine zil çalar:

Hey çocuk!
Üç kere beş kaç eder?

“Sana teneffüs yasak!”

veya dağınık bir duyumsama ortaya çıkar. Şairin sezgisi, okurun beklentisi ve eserin teması bir araya gelerek kurguya yaşam verir. İçsel çatışmaların dengeli yansıtılması eserin niteliğini artırır ve okurda güçlü bir etki bırakır. Böylece okur, dizelerde kendi kırılma noktalarını, umutlarını ve geçmişten kalan izlerini bulur, şiirle kişisel bir bağ kurar.

Şairin bilgi birikimi, çabası ve ustalığı, eseri oluşturan en önemli öğelerdendir. Bu birikim, hem teknik hem de estetik bir bilinçle şiirin içinde görünür; kelimelerin seçimi, ritmi ve imge kullanımı eserin kalitesini belirler. Metindeki her ifade, okurun zihninde yankı bulacak şekilde özenle seçilmiş olmalıdır. Her mısra, hem bir düşünce hem de bir duyguyu taşır; bu sayede şiir, okurun zihninde derinleşir ve kalıcı hâle gelir.

Şiire bir bütün olarak bakabilmek, çok katmanlı anlamları görebilmekle mümkündür. Okurun şiir hakkında bilgi sahibi olması, metinle daha derin ve samimi bir ilişki kurmasını sağlar. Bu bağ, okurun kendinden parçaları bulmasıyla perçinlenir; şiir, okurun iç sesiyle kesiştiği yerde gerçek anlamına kavuşur. Şiir, yalnızca okunmakla kalmaz; hissedilir, taşınır ve okurun zihninde canlı kalır.

Kurgu yapısında okunabilirlik de önemlidir. Kısa mısralar akışı hızlandırır ve okuru metnin içine çeker. Uzun mısralar ise bıkınlığa yol açar. Okunurluk, şiiri sayfalarda bırakmak değil, okurun iç dünyasına taşımaktır. Etkili bir şiir, hem kurgusuyla hem duygusuyla hem de okurun katılımıyla tamamlanır; etkisi zamana yayılır ve kalıcı olur. Bu bütünlük, şiirin değerini artıran temel unsurlardan biridir ve her okur için farklı bir deneyim sunar.

Gonca DOLU

“MUTLU AŞK YOKTUR”

Son sözün peşinde koşarken rüzgârın
darmadağın etti tasasız günleri
o an bizi bir araya getiren sevincin sesi
yitirdi dilini

öğrendim ki çiçek açmazmış
nefesler arası boşlukta
yalvaran mutluluk

kalabalık bahaneler uymadı
aşkın bilindik karelerine
Hera'nın esmeleriyle
hak edilmemiş darbeyi yaşadık

içimdeki yolcu
iki kişilik yolda bir kişilik yer bıraktı

üzüntüden güldürdü beni
trajediyi yaşayan hikâyenin son perdesi

ben Virginia değilim
değilim Mayakovski
intihar gülüşüyle pişmanlıkları ödeyecek

kendimi gelecekteki anların arasında aramaktan
vazgeçtiğimi
rüyalarımı ziyaret ettiğini
asla bilmeyeceksin

aşktan yanan yaprakların alevi arasında
gelmeyen nehir gibi zamanda
bekle şimdi
arkanda bıraktığım varlığı.

Berfin TUTUCU

SİBYLLA

Vitraylardan seken ilahilerle kesildi ilk günahım
Kan kustum ve ekmek parçaları bıraktım arkamda
Mezarlıklarda aradım kulağımda çınlayan adımı
Ördükçe ağlarımı derimden dizlerim çürüdü
Fısıltılar çaldım topraklara okunan
Dudaklarıma mühürlendi tüm keder
Harlanan ateşlerin üzerinden atladım eteklerim tutuşurken
Mermilerin çarpıştığı savaşta kılıcım yırttı kınını
Bağladım kesilen örgülerimi karnımdaki yaşam yarığımıza
İçimde köklendi azizelerden fahişelere uzanan soyumun
dışıl tarafı
Kaybettim dilimi kendi ağzımın içinde
Dişlerim söküldü birikti boynumda, sardı gerdanımı
Kemiklerimi saydım bir olan toprağın altında yarım kalmak
korkusuyla
Korktum en çok da hiç duyulmayan sesimden
Olabilirdim ve olmalıydım
Beni tanımayan baş taşlarına kendimi hatırlatmaya çalıştım.

İlhan KEMAL

BAŞKA LİBAS

bağdaş kurmuş, oturuyor. başının üstünde güneşin dalı.
yok, bir deli kavak. bir kuru ağaç, yok. ah gölgesizim!
seni çağırıyor bahçeli leylaklar, avlulu serinler.
memnuniyetinin içinde bir sızı, inceden. kalın
diyorsun çağrınızla. diyorsun, beklemeyin, gelemem.
yüzünün aynasında kırık tebessüm, belki de ilenç.
dudaklarına dokunuyor bir dağ rüzgârı öpüş tadında!

diyorsun: taş içerim, şarap olur uğuldar içimde!

büyülü dalgınlığım, doruklarla bir tut sarhoş özlemlerini!
sonsuzluk! büyüklük! ululuk! bunlar nedir mi? düşlerimde
yeşerttiğim sahra! yağmur damlasını deniz saklayan
saguara!
bir yılki atının yelesine sardığım, yakın kıldığım, aşkım!
bunları da diyorsun, duyuyorum unutulduğum kuytuda!

kendine rüzgâr olanlar, düşmüş yaprağı dalına koyacaklar,
unutma!

kendinden başka dağın olmadı, sırtını imkânsıza dayadın!
doğru.
ömrün mü? değil *acılara kiracı*, olsa olsa maliki. böyle bu.
ama bilindir, güzel olan ne varsa acılardan doğmuştur. böyle
bu.
bıçakla sar açık yaranı, ona inan, zorbadan keskin değildir!
gün gelir çalar ıslığı umut. çalarsa, geri çevirme.
sabırla örülen ipek, başka libas. balkıyacak zamanın
sırtında. bu

Nurten SINIRTAŞ

YOLCU

Hâl gelir,
içi sancılı;
sıralı uykularımdan
ağır ağır sıyırır beni.

Göç vaktidir serçelerin;
bir an durur dünya,
ben konarım direklerin
uzayıp kısalan
incecik sesine.

Orada,
rüzgâra tutunmuş bir çizgi gibi
titreyen bir an kalır:
Ne serçeler göçer,
ne ben giderim;
kalırım yüreği sürgün
kendimle.

Emin ORHAN

Çalışmadan yorulanlardanım ben.
Ne bağ, ne bahçe var işlenecek. İlle velakin bir yığın var
okunacak; şiir ve hikâye dosyaları! Benim yazdığımı sanmayın.
Arada *Akatalpa*’da tekerlediklerim dışında yazdığım bir şey
yok!

Bu dosyaların da ayrı bir hikâyesi var. Bunlar teker teker
okunup gözden geçirilip notlar tutularak iade edilecek!
Ankara’da kendi halinde yaşayan bir emekliyim. Kış kıyamet
günü bayramda, seyranda yollarda olmak akıl kârı değil.

İşte bu dosyalar bayramda yüklendi sırtıma.
Bayramdan iki gün önce bizim Gök İbram (Gök İbrahim)
aradı.

“Selam, Emin Efendi, arifeden bi gün önce hazır ol. Yengeme
de söyle...”

“Alüyküm selam İbo, hayrola...” demeye kalmadan sözümü
kesti. Lafının arkası gelmeye başladı, “... bu bayram Edremit’e
gideceğiz. Bizim dünürün babası ısrar etmiş birlikte gelsinler,
diye...”

“Bi dakika ya! Bu Edremit ve dünür nereden çıktı? Ben
tanımıyorum onları...”

“Onlar seni tanıyor, biz zaten gidecektik. Senin de gelmen için
Hacı Muhsin Efendi ısrarcı olmuş, hazırlanın da ihtiyarın gönlünü
alalım, sen söyleyemezsen ben yengeye söylerim,” deyip telefonu
kapattı.

Durumu eşime anlattım.

O dünden razı, “İyi olur, sıkıldım zaten bu şehrin
kalabalığından, bir iki gün açılır geliriz,” deyince şaşırđım. Böyle
vakitsiz gidip gelmeler onun işi değil, olsun.

İbo’ya mesaj attı, “tamam!”

Küçük valizimizi hazırlayıp yola çıktık arifeden bir gün önce.
Polatlı, Sivrihisar, Eskişehir, Bursa’ya doğru uzanırken İbo
arabanın hızını düşürüp, “Emin Efendi, sizin Bursa’daki Akatalpa
dergisinin ofisine uğrayalım. Bir hal hatır sorup gönül almış
oluruz...” derken sözünü kestim.

Sesimi yumuşatarak İbo’dan gözümü ayırıp, “Sen devam et,
kış günü, herkesin işi gücü var,” dedim lafı uzatmadan.

Sağa sola bakınarak Balıkesir’e vardık.

Misafirhanede yer ayırtmış İbo. Devlet Planlama Teşkilatından
emekli olduğu için çevresi geniş, ekonomisi iyi.

Valizlerimizi indirip odalara çıktık. Dinlenip çarşıya indik.
Meydanda dolanıp karnımızı doyurduktan sonra çaylar iyi geldi
bana.

Erkenden kalkıp Edremit’e yöneldik.

Muhteşem doğa, ormanlar, küçükü büyüklü yerleşim yerleri.

“Buraları insanın ömrüne ömür katar İbo,” dedim. Bıyık
altından gülümsedi, “İki gün ömrün uzar, üçüncü gün sıkılırsın,”
deyip gözünü yola çevirdi.

Etraftaki her şey; ağaçlar, kuşlar, kurtlar, dağ, taş, toprak
bayram telaşı içinde.

Öğleden sonra vardık Edremit’e. Ara sokaklardan dolandıktan
sonra tek katlı bahçeli bir evin önünde durduk. İbo’nun dayısının
eviymiş. Bu gece ve yarın yani bayramın birinci günü burada kalıp
ikinci günü Hacı Muhsin Efendi’ye gidecekmışiz.

Öyle yaptık.

Şehrin içinde eski fakat güzel bir ev.

Kapıda doksan yaşlarında kravatlı, eski fakat tertemiz
takımlarla bize yaklaşan Hacı Muhsin Efendinin sıcacık gülüşüyle
güzel duygular yaşadık. Salonda yerlerimizi aldık. Çaylar,
kahveler, tatlılar... İyice tıknıp tıkanımdı ! Hiçbir bayram bu kadar
ilgi görmemiştim.

GARİP HÂL

beklenmedik
bir ölümün karşısında
“Allah sıralı ölüm versin” derlerdi
çocukken bunun ne anlama geldiğini
pek bilmezdim

oysa, orta yaşlarında
ölümü hoş bir kabullenmeydi
şu temenni sende:
“Yaş otuz beş! Yolun yarısı eder”
dediğini duyduğunda, şairin

bugünlerde ise
yani, adının ölümüne yazılan yaşlarında
işte, o beklenmedik ölümlerin karşısında
“Ölüm Allah’ın emri
Ayrılık olmasaydı” diyorsun

âh, ölüm, ne garip hâlimizdin bize.

Lafların ardı kesilince gelin hanım bizi bahçeye çıkardı.
Ağaçları, çiçekleri tanıttı. İçeri girince hemen kitaplığa geçmemizi
istedi.

Hacı Muhsin Efendi içerde, kitaplıktaydı. Gösterdiği yerlere
oturduk.

İzin isteyerek raflara baktım, eski el yazması kitaplar.
Tanzimat Dönemi kaynaklar, klasikler, günümüzden; yok denecek
kadar az kitap. Diğerlerinin arasında boğulacak gibi duruyordu.

Eliyle yandaki sehpayı işaret etti bey amca.

Baktım, beş altı klasör. Elle yazılmış sarı teksir kâğıtları
üzerine. Bazıları da bozulmamış ambalaj kâğıtlarına. Bir dosyayı
alıp bana uzattı, “Emin Efendi, bunların kıymetini siz bilirsiniz!
Ancak sizin gibi muhterem bir muharrir okuyup değerlendirebilir
bu hikâye ve şiirleri,” deyip oturdu.

Elimde dosya!

Şaşırđım!

Usulca, sehpanın üzerine bıraktım.

Bunu fark edince, “Kıymetli arkadaşınız İbrahim Efendi sizden
sıkça söz eder. Ben de bu bayram rica ettim ona. Sağ olsun
kırmadı. Size de çok teşekkür ederim.”

“Sağ olun Hacı Muhittin Efendi, biz de memnun olduk,”

Oradan buradan konuştuktan sonra izin isteyerek kalktık,
Ankara’ya dönmek için.

Vedalaşırken Gök İbo’nun elinde koca bir torba.

Edremit’ten Balıkesir’e doğru yol alırken gülümsedi Gök İbo,
“Bu torbadakiler senin, bak, ona göre...”

“Bahçedeki meyve ve sebzelerden mi?”

“Hacı Muhittin Efendinin dosyaları, senin okuyup
değerlendirmen için benden rica etti. Ben de kırmadım. Emin
arkadaşım, çalışkan, işi de bu, yani okuyup yazmak, dedim.
Adamcağız çok mutlu oldu...”

“Ya İbo,” demeye kalmadan, “kıırma adamcağızı,
okuyabildiğin kadar oku, gönül almış olursun...”

Bir bayramın bana yükü böyle gerçekleşti.

Fatma ARAS

BU ATEŞİ KİM YAKTI

Uzak uzak masalarda ülkeler bölüşülür
haritalar, çocuk kanıyla çizilir
gökyüzü utancını saklamıyor
kül konuşur, dünya susar
külün de hafızası var, sorguluyor durmadan.

Hangi karanlık eller üfledi şehirlerin közünü
söndürmeye kim gelecek, hangi vicdanla
çocuklar ölüyor çocuklar
ninniler öldürülür patlayan her bombada
oyuncaklar kırılıyor kaç sınır çizgisinde
annelerin memesinden kopuyor süt kokusu
bir umut, yarım kalmış bir gülüşe yaslanır
gecenin cebinde insanlık susar.

Ey dünya
toprağa düşen sadece beden değil
insanlığın yüzü, paramparça
yanık bir dua sarkıyor boşluktan
bir anne...eksik zaman...
barutla kardeş olmuş
uykuların anlında yetim sabahlar kanar.

Mustafa SEYFİ

BEKLEYİŞ KASİDESİ

dünya denilen panayır yerinin kadrolu kahyasıydı
öfkesi kürtçe, kederi türkçe bir maşuk
bekliyor öyle hiç gelmeyecek efendiyi
yılgın bir mürit kuşkusu düşüyor sabrının mayasına

*peygamberliğin ve delirmenin ilk şartı aynı:
insan kendi yalanlarına önce kendi inanmalı*

baharda insanın içini burkan bir şeyler var
allah'ın yolladığı kitaplarda yazmıyor ne olduğu
okul çocuklarını bekleyen ıssız çocuk parkı
dua bilmez, mevsim mağduru oyuncaklar
bir yağmur serinliği balkon demirlerinde
sekizinci intiharı karakalem bir kedinin
hasat zamanı bağlara çöken o çaresizlik
baharda bir şey var insanın içini kanatan
parklar, doğadan af dileme biçimi şehirlerin

*kitapları yollayan allah da
fiyat etiketlerini yapıştıranlar kim*

annesinin sütü gibi anlattı bildiği bütün masalları
dumanlı, uykusuz, göğe çakılı
ve sizin mahkemelerinizde sanık oldu hep
biriktirdiği ne kadar bekleyiş varsa göğe fırlatıp
taşıdı savaş madalyası diye tek başınalığı
çalarken sabahın sisini işsiz bir zangoç
kapandı masumiyetin kapıları sonsuza dek

*şimdi ölü şairlere inanıyor yalnız
çünkü onlar aldatmıyor kendisini bir tek*

İsmail Güney YILMAZ

BİR DAKİKALIK ÖVGÜLER

bileniyor migren ve gece
bilemiyor bir ânın tasasızlığını
çürüyen daldan, bastıran kıştan söz
bihaber ilk güneşin sıcağından
kucağına
kıvrıldı/ kıvrılacak

ancak;
kış, en klişe kelimesidir mahvın
devasa puntolarla manşetlerde bir çığ çıplak
yuvalanıyor çukuruna karayazının
gömülüyor tarihine bir kurgan mutlak.

kurgan, öyküsüzlüğüyle pek dikkat çekici sayılmaz
öykündüğü efsanelerde bir dipnotluk bu aidiyet
kim "aşk" derse, bileklerini gösteriyor önce adam
kesikler, damarlar, mora yazan bir uğultu
hep upuzak kalan seslerin uzun uzadıya alıntıları
kentleri de dağları da basan bir hafıza sorunu
hep hatırlamayla artık kendi mizacından bıkan.

trajedi, alışıl gelince gülünç bir fars
başka hayatlar özlemi: ezber bir iki cümle
sılada kurgu, gurbette yapınmalar
kepaze oyunculuklar ve karton kahramanlar
işe giden yollar, eve dönen yollar
evden işe yollar, yoldan çıkmayanlar
gözleri mahmur, puşluğundan emin
kendi gölgesini astı sabaha demin:
- tek hecelik aşk,
gövdesi kim bilir kaç mesaisinde.

yâr etmedi yokluk, âdil bir üzüntüyü
içimde intikama biraz heves koyan
kimi kimden sorsan epey bir yalan
herkesin hikâyesi kendine haklı ancak.

Ejder DEMİR

BABAMIN SİPARİŞİ

doktor bana bir ana bir de baba getir
oynasın çocukluğum masanın üstünde
sıkıştım akreple yelkovanın arasına
derin derin nefes almak istiyorum

doktor beni eve götür
açıkta kaldım çok üşüyorum

yorgunum doktor çok yorgunum
dinlenmek istiyorum

Bursa Şevket Yılmaz Hastanesi/25 Mart 2026/03.12

Nevzat KONŞER

YİTİRİLEN

Az önce anladım, ilk kez
bedeninin burada, ruhunun başka bir yerde olduğunu
tenin elimde, elin bambaşka bir yerde
sözcükler bile dudaklarında hastalanmış
bir yaprak düşmüş de kurumuş kalbindeki daldan
beni o ağacın dibine gömmüşler!

Yüzünde güneş yok, sabah yok, gül yok
yüzünde aklını düşürmüş bir kadın şaşkınlığı
nedense havalar da soğuk yüzün gibi
sokaklardan ağır cümleler gibi geçiyor zaman
hüznün de keskin, bıçak ve hançer gibi
yüzün gibi zamanda inadına firari

Sana dokunduğum ilk acı bu
kalbimi dikenli tellerin ilk kesişi
ilk gözyaşım ruhunun önüne dökülen
ve ilk gidişin benden bir bilinmeze!

Olsun, canın sağ olsun senin
son günlerde sürekli söylediğim gibi
canın sağ olsun
beni eksik, her şeyi tam bilsinler, herkesi tam
sen de öyle bil, ne eksik ne fazla
beni bir kelebek bil kısa zamanda ölen
bir ölüm bil kalbimdeki güvercini!

Uzaklara bakıyorsun, uzaklar çok uzak
tutmaya çalışıyorum kayboluyorsun
ellerim daha da büyüyor sana uzandıkça
daha da güçsüzleşiyor yavaş yavaş
anlıyorum bir su birikintisi gibi
ansızın dağıldığımı aşkımızın.

Bilmiyorum önemi olur mu bunca şeyden sonra
ve büyük kayıplardan sonra bunca sözün
mesela gözlerini kaybettim, ellerini, ruhunu
mesela beni bir hazine gibi taşıyan ürkek kalbini
kalbindeki heyecanı, kuşları, uğurböceklerini
gözlerindeki nehirleri, su seslerini, düşleri
yazdığım bütün şiirleri kaybettim sende.
kendimi kaybettim!

Sen kendini başka bir yerde!

Arzu KAYA

KONUŞANLAR

Bir tekne gibi ilerliyor
suda gövdem
Konuşuyor kendi aralarında
Yavaş şeyler
Adımızı yazıyor tahtaya
sanki dolunay
Şu yıldızlar ordan

Gülçin Yağmur AKBULUT

YANKISIZ MASALLAR

Mamafih
ardınca ne çok akıttım kendimi sulara
çarpsam da çıkarsam da nafile
cam kesiği gidişin
gökyüzü uğultusu gibi hâlâ aklımda

Başı derde düştü
bütün onulmaz acılarımın
taşı ağılattım nehirleri susattım
dağlara vuran
pastel rengi soluğumla

Yanmaya durdu rüzgâr
kelebeğin kanadında
saçaklandı güneşe aşına nağmeler
nağmesi kopuk saatlerde
devşirme anılarla cebelleşti
yalpalayan kanadı kırık feryatlar

Çemberleme bir zamanda eriyor
haziran sonrası çılgınlıklar
ürpertili marazı kaldı eşliğimde
bir kapı aralığı
yazısı kırık yankısız masallar

Veysel TOPRAK

EZOTERİK

Telaşlı duruyor sözcükler
sesini duyduğum yöne dönüyorum hep!

Fakat neresindesin
yüzümün veda sularında: varlığın
topraklarım!

Bir bulut buluta çarpsa
aşk bellek kaybı yaşar
ışığından öperek yanarcasına...

Pozitifle negatifin çarpıştığını
senin yanaklarında gördüm: yakışın
kaderim!

Ayrılık görünür mü bilinmez
yokluğun üfürünce yüzüme...

Kabuk tutuyorsa aşk boşuna
yara bile sayılmam
ustalığım kökü içerde: ilmin
hatıram!

İslanır gibi duadayım işte
bereketinle başlıyorum bozkır ömrüme...

Adın iki hece
yine de anlatmadım kimseye
Sen uyurken öptüğümü sessizce: yokluğun
gurbetim!

Seçil OĞUZ

YANKI

kirpiklerini sallandırıp duran gece
sana gelince zar tutan mutluluk
saçlarını kesen hayat
şu eşikten girmişti kanına
çalışmadığın yerden çıkan ağrılarda
bekledin tek ayak üstünde
bir yalnızlıktan diğerine seken
sabahlarını ikiye katlarken
zafer sayılırdı ütülü elbiselerin
sen de senden öncekiler gibi kader dersin
hadî üfle sana yanan yeni yaş
bu titreyen eller artık senin
sessizce sönmüş sigaralar yanında
dururken düşlerin
yeni bir yüz aradın kendine
kendini kıtalara bölüp
kızıl saçlı bir kadını çizerdin gözlerine
yine de nerde görse tanırdı seni
tüm imla hataları
al işte bu kenarı yırtık ünlem senin
duydun mu
yarası öpülmemiş çocuğun
kursağında yankısını
başında emanet duran okşayışla
öğretilmişken yalanın terim anlamı
ve sürekli grevdeyken yıldız kayması
hangi ağaç göğe uzatırdı
bezin ucundaki dilekleri
annenin gözleri susmuşken
yanağına usulca düşen suları
kim tercüme edecek ki
anladın mı
o çocuk sensin
bu yara baban

İbrahim TİĞ

BİTSİN

iki tek atınca çözülür kapalı sandıkların dili
bensiz başlar öykü, törpülenmiş zaman
kendine uydursa da ağrıyan yerlerimi
uzağındayım geçmişin, kova susuz

mümkündür kaçak aşklardan çaldığım
gülüşümü, neler anlatmaz ki kadın güncesi
bir çocuk fısıldadı kulağıma, kulağım düştü
sürgüne çıktığını ömrümün

zor olan kendi putunu kırmasıdır insanın
bilirim, topladıklarım dökülüyor benden
gün bitti, gül bitti üstelik her şey zelil
yamanır mı tazeyken eskittiklerim

-hiç yaşamamışız bitsin geçmişimiz
çoktan bitti çünkü güneş-

Cemile ÇAKIR

YILDIZ TOZLARININ ÇOCUĞUYUM

Yıldız tozlarının annem olduğunu fısıldıyor kulağıma
uzayı kasıp kavuran rüzgâr,
kayaların annem olduğunu fısıldıyor kulağıma
bastığım toprağı çatlatan sarsıntılar,
mavi okyanusların annem olduğunu fısıldıyor kulağıma
kütük gövdemi kıyıya sürükleyen dalgalar.

Evet, ben yıldız tozlarının çocuğuyum,
kayaların, mavi okyanusların.
Canlı, cansız ne varsa doğada
kardeşim deyip kucaklıyorum.

Kucaklıyorum dağ yamaçlarında çoğul ormanı,
kucaklıyorum o yamaçlardan şırıltıyla akan obuzları,
nehirleri, ovaları, çayırları...
Kucaklıyorum ağaçları, otları, böcekleri ve balıkları.

Yıldız tozlarının çocuğuyum ya,
her toz zerresinde hayat buluyorum,
her toz zerresinde ölüm.
Yaşamla ölüm toz zerresi döngüsünde kardeş
biliyorum.

14 Nisan 2026

İbrahim CANPOLAT

HAİKU

1.
eksildi yüzüm
bakındığım her ayna
yabancı bana
2.
keser ipini
sıkılınca buluttan
yağmur tanesi
3.
yankılanır ses
yoksa eğer hanende
başka bir nefes
4.
kendini arar
toprağa düşen tohum
yeşermek için
5.
içi oyulmuş
yalnız kalmış bir dağın
kuruyup kalmış
6.
patika yoldur
yürüdüğümüz dünya
konforu yoktur

BURSA FLANÖRÜ, 10

Ramis DARA

Niye anlatayım ki insanlara halimi
Dünyalara değişmem ağaç-kuş ahalimi...

*

Flanör (*flâneur*) sözcüğünün kökeni Fransızca'da 16. yüzyıla kadar gitse de göze batacak şekilde ilk kez Balzac'ta görülür. Ünlü romancı 1829'da yayımladığı *Evliliğin Fizyolojisi* adlı kalın inceleme kitabında şöyle der:

“Aylakça gezmek (flâner) bir bilimdir; gözün gastronomisidir. Öylesine yürümek bitkisel bir hayattır; aylakça gezmekse yaşamak.”

Ancak flanör kavramını en göze görünür şekilde sanat edebiyat dünyasına sokan kişi Baudelaire (1821-1867) olur.

Şair bunu en iyi, 1863'te yayımladığı “Modern Hayatın Ressamı” adlı denemesinde açıklar. Baudelaire burada, flanör portresini, Bay G. diye andığı bir illüstratör ressamdan hareketle çizer:

“Nasıl ki kuş havada, balık suda yaşarsa, o da kalabalıklarda yaşar. Aşk, işi, gücü kalabalıklardır. Kusursuz flâneur için, tutkulu gözlemci için, ahalinin tam orta yerini, hareketin gel-git noktasını, gelip geçici ile sonsuzun arasını mesken tutmak müthiş bir keyiftir. Evden uzak kalmak ama her yerde evinde hissetmek; dünyanın merkezinde olmak, dünyayı gözlemek, ama dünyadan saklı kalmak...” (*Modern Hayatın Ressamı*, Çev: Ali Berktaş, s. 210-211.)

Bay G., şairin *Kötülük Çiçekleri*'nde “Paris Düşü” şiirini adadığı Constantin Guys'dir.

Flanör tiplerinin çeşitli halleri Baudelaire'in *Paris Sıkıntısı (Le Spleen de Paris)* adlı ikinci ünlü eserinde de görülür.

Buradaki “Kalabalıklar” düzyazı-şiiri, “Çokluk denizinde yunmak herkese vergi değildir; bir sanattır kalabalığın tadını çıkarmak...” (Tahsin Yücel çevirisi) diye başlar.

Flanör, avare gezgin, aylak kent gezgini, şehir kâşifi; sanat, edebiyat, felsefeyle aşinalığı olan, kalabalıkların içinde yalnızlığını koruyarak gezen, zamanla yarışmayan, çevreyi ve olupbiteni derin bir gözlem ve sezgi gücüyle gözleyen, çocuksu duyarlılıkla temasını koparmamış, evrensel bakışlı bir “dünya insanı”dır.

Flanör konusuna sonraları Alman düşünür yazar Walter Benjamin (1892-1940) de eğilir. Onun ölümünden sonra yayımlanan *Pasajlar* kitabının ağırlıklı bölümünü Baudelaire ve flanör konusu oluşturur. Pasajlar adı da zaten Baudelaire döneminde flanörlerin ana mekânı olan Paris'in ünlü pasajlarından gelir.

Pasajlar 19. yüzyılın (1800'lü yılların) ortalarında modernizmin, ticaretle mimarinin, canlanmaya başlamasıyla yapılan üstü cam kaplı, geceleri gaz lambasıyla aydınlatılan mekânlardır. Bir flanör için hem iç, hem dış mekân, sığınak yerine geçmiştir.

Hausmann, 1859'dan başlayarak eski Paris'i tarumar edip geniş bulvarlar açarken pasajların çoğunu da yıkıp yok etmiştir.

Walter Benjamin'e göre flanör tipi Baudelaire'in çizdiği bir tür romantik devrimci kimliğinden çıkmış, modernizm ve kapitalizmin bir parçası ve sosyolojik simgesi haline gelmiş, özgür, özerk bireyliğini yitirmiş, adeta metalaşmış, nesneleşmiştir.

Bence flanör ruhu tarihi ve doğal zenginliklerle dolu büyük kentlerde hâlâ yaşıyor ve yaşatılabilir. Gezerek kent okuması

yapılırken internete başvurmanın zararından çok yararı olabilir.

Unutmayalım ki Baudelaire de 19. yy'da *Kötülük Çiçekleri*'ndeki (*Les Fleures du mal*) şiirlerine okkalkı uyuklar ararken Paris sokaklarında dura kalka, bir tür sıçramalarla yürürmüş...

*

Bir gün Tahtakale'deki Deniz kıraathanesinde oturuyorum.

Semtın mevsimlik, âmâ dilencisi Garip, çevresindekilere Orhan Ayhan'ın radyoda maç anlattığı tonla durmasız bir şeyler anlatıyor. İhtiyaç duyanlara faizle borç verdiği ve bilgigörgüce onlardan üstün olduğu için herkes can kulağıyla dinliyor onu.

Ben dışarının serininden sıcağa sığınınca biraz uyuşmuş uyuklar gibiyim, ama birden âmâ dilencinin birbirine bağlı iki kısa cümlesi, gözlerimin faltaşı gibi açılmasına yol açıyor. Diyor ki Garip: “Ben bunları tarihe yazıyorum... Kalbimin tarihine...”

“*Kalbimizin Tarihi Bursa*” (2015) kitabımın adı buradan doğuyor, o kitabın sunuşunda da anlattığım gibi.

Son bir iki yıldır şehrin, reel ve sanal, gezip dolaştığım her yerinde “Bursa'nın Kalbi Osmangazi” ibaresini görünce hatırımdan o anıların geçtiği gibi, biraz içim de burkuluyor. Sonra gülümsüyorum.

“Tabii, tabii,” diyorum, “sadece Garip'in ve benim değil ya, her organizmanın bir kalbi var”.

*

Son birkaç yıldır özellikle kış ayları ve çevresinde, güneşin her gün biraz değişen, batış saatini ve noktasını gözlemlediğim noktaya, küçük bir esnaf çay ocağına uğradım; kapalı, sisli, çisentili, küllü bir havada. Güneşin esamesi okunmazken, kaderin bir cilvesi olarak, gün içinde parça parça okumakta olduğum kitapta karşıma gün batımını anlatan şiirler çıkıyor burada.

Güneş yok, onun batışını gözlemleyemiyorum ama, bunu anlatan şiirler okuyorum. Adeta dolaylı bir çakışma, tevafuk diyorum buna.

Emily Dickinson'un, örnek olarak:

“Nasıl damlıyor yaşlı Dağlar Gün Batımıyla

Nasıl yanıyor Çamlar -

Nasıl da Közle örtüyor Boz Çalılar

Sihirbaz Güneş -”

dörtlülüğüyle başlayan 327 numaralı şiiri, güneşin ihtişamlı batışını ve karanlığın usul usul çöküşünü klasik İtalyan ve Venedik ressamlarına göndermelerle çiziyor.

Aklıma şu geliyor birden: Gündüzleri güneş olmasa ve gece karanlık çökse de çağdaş ve çağcıl dünyanın elektriği var bugün (keyfinin yanında zehriyle birlikte); 164 yıl önce Bayan Emily'nin bu şiiri yazdığı yıl olan 1862'de Massachusetts - Amherst'te insanlar geceleri ancak belli yerleri lamba ışıklarıyla aydınlatabiliyordu (bkz 428. şiir) ki köyde geçen çocukluk ve ergenliğimden pek de yabancı olmamış bir yaşama biçimiydi bu...

İşte burnumda gazının bittiğini fark etmediğimiz lambanın yanmaya başlayan fitilinin is kokusu...

*

Kar kuşu derdim ona, sokağımızda pır pır...

Kışın karlı sokaklarında kısa, kesik, tek ötüşlerinden bildiğim ispinozların bülbül gibi ötmeye başladıkları, adeta dem çektikleri gün bugümmüş! Saltanat kapısından geçiştim ki Okçu Baba türbesini çevreleyen ağaçlardan bu ötüşleri duymaya başladım. Dedim ki kendi kendime, bugün özel bir yıl dönümü benim için. Madem toplumun çoğu kutlamasına katılmak içimden gelmiyor ve madem 20 Marttaki Dünya Serçe Gününü unutuyorum, bunların yerine bugün 23 Martta İspinoz gününü kutlamalıyım.

Bu da dörtlüğü:
Dün kar kuşuydu o, sokağımızda pır pır
Doyunurdu boyuna, yutardı hapır hupur
Gün geçer devran döner, değişmeyen değişim
İspinoz artık bahar-bahar der, püfür püfür...

*

Dün dağlı ve çok yaşlı bir anneden kuzudili satın aldım biraz. Bursa'ya 33 kilometre mesafede bulunan, Uludağ'daki Bağlı köyünden toplanıp getirilmiş.

Kuzudili, *Anchusa* (Sığırdili) cinsinden bir ot. Yaza doğru büyüyüp geliştiğinde mor-mavi çiçekler açacak. Ancak bunlar körpe yaprak halinde henüz. Hafif tüylü, pütürlü, dalgalı kenarlı, dar ve uzun.

Bu taze yaprakların kavurması, gözlemesi, böreği yapılıyor.

Ben kavurdum ve pek lezzetliydi. Hiç, yeşil yapraklar soğan, has zeytin yağı, tuz ve yumurtayla pişirilir de, lezzetsiz olur mu?

Bu arada sığırdili, kuzudilinin yanı sıra bu güzel otlarla yakın akrabalarının ballağan, ballık, tatlıbaba, emmecik gibi de adları var. Ballı adlar arıların çiçeklerden polen topladığına işaret ediyor. Çocuklar ve çobanlar da, çiçeklerin dibindeki tatlı özsuyu emiyor, Emmecik de bu sebeple.

Ve birkaç manimsi ikilik:

Er baharda merhaba, mor-mavi tatlıbaba
Hoşgeldine koşmuşlar, arılar, dost akraba

...

İnsana ısınıyor, dostlarını sınıyor

Emmecik mavi mavi, özsuyunu sunuyor

...

Doğra körpe ballağan, doğra domates soğan

Zeytinyağıyla kavur, dolsun lezzetle diğan

*

Kuzukulağı (*Rumex*) adının telaffuzu ya da kendini şöyle bir görmem bile ağızımı sulandırmaya yeterken Bursa pazarlarına gelenler yıllarca bana fazla bir şey ifade etmemişti. Çünkü bunlar çocukluğumda yediklerimden farklı; aynı cinsin (*genus*) farklı türleri (*species*).

Oysa Yalçın Oğuz ağabey rehberliğinde *Akatalpa* dergisinden Melih Elal ve Ersin Engin'le şehrin güney ve kuzeyindeki dağlarda yaptığımız çiçek gezilerinde zaman zaman bizim köydeki türden kuzukulaklarına da rastlar ve hemen oracıkta biraz tadardım.

Bugün Reyhan pazarında köylü bir annenin sattığı otlar arasında çocukluğumdan gelen türden birkaç demet kuzukulağı görünce dayanamadım ve en iri demeti satın aldım.

Genel olarak kuzukulağının, kuzu-keçi kulağını andırır yaprakları yenir. Ancak bizim için onun cana can katan, en lezzetli, kıvamlı, gevrek ve sevdiğimiz kısmı; kökten gelip, yaprakların ortasından yükselen ve ucunda püsküllü salkımlar halinde minik çiçekler açan gövdesidir ki biz bu kırmızımsı, silindirik, körpe gövdeye "cirit-cirt" derdik ve mevsimi gelince özel olarak toplamaya çıkardık.

Anneciğin kuzukulaklarının bazıları da ciritliydi şansımdan.

Bunları nereden topladığını sordum ona. Ya söylemek istemedi ya da başka bir çekincesi vardı: Önce "Keles taraflarından" dedi, sonra "Misi dağlarından"... Herhalde ben gidip toplamayayım diye köy adı vermedi...

Geçer mi çağım benim, şu dağlar bağım benim

Çocukluğumun adı, kuzukulağım benim...

*

Çiriş, Bursa pazarlarına en çok Muş'tan geliyor. Kars'tan Eskişehir'e, Bitlis'ten Antalya'ya, Erzurum'dan'den İçel'e... uzanan bir coğrafyada, 1000-2750 metre yükseklikteki dağlarda kendiliğinden yetişiyormuş.

Yakın geçmişte Bursa'da ender rastlanan bir bitkiyken, şimdilerde talep artmış olmalı ki arz da, az biraz artmış gibi: Her yıl nisanda Reyhan pazarındaki bir iki tezgâhta (belki başka pazarlarda da) mutlaka satış sunuluyor.

3 Nisan 2018'de Gemlik pazarında çiriş görünce hemen azıcık almaya karar vermiş ve dalmıştım:

-Çiçek rengi sarı mı, mor mu?

-Sarı.

-Nereden toplandı?..

Gemlik köylerinden birinin adını beklerken aldığım cevapla şaşırıp kalmıştım:

-Muş...

Çirişi geleneksel kültürümüzün devamı olarak konuya yabancı olmayan birilerinin kılavuzluğunda alıp tüketmiyorsak, doğadan çiriş diye bildiğimiz bitkilerin birinden toplamaya kalkarsak hata yapabiliriz. Çünkü ülkemizde çiriş adıyla anılan üç cinse (*Asphodeline*, *Asphodelus*, *Eremurus*) ait sayısı 30'a yaklaşan bitki var.

Çişeş, kiriş, gulik, gülük, sarı çiriş, sarı zambak, dağ pırasası, yabancı pırasa gibi başka adları da olan ve yemeği yapılan, pazarlarda satılan çiriş "*Eremurus spectabilis*" türüdür.

Bitkinin minyon bir pırasanıninkileri andıran, yerden yeni sürmüş körpe yapraklarıyla ispanağa benzer yemek, çorba, turşu, salata, etli kavurma, pirinçli bulgurlu pilav, börek yapılır. Yapraklar Van'da peynire eklenir.

Ben de soğan ve salçayla kavurup üzerine yumurta kırıp yemiş ve çok beğenmişim.

Evlerinde çam kiriş, şeytan diyor dal giriş

Yalnız da yenilmez ki, tadımlık taze çiriş...

*

Bu yılın ilk karatavuk aşk şarkısını yine Kaleboyu caddesinde duyduğum. Mollagürani mahallesinden Alacahırka'ya doğru yürürken; durdum, baktım ve birkaç dakika dinledim.

Çocukluğumun bir kuşuydu bu. Biz "karacukcuk" derdik. Bursa'da da "karabakal" dendiğini, buralı şairlerden Hüseyin Kural'ın *Akatalpa*'ya yolladığı bir şiirden öğrendim: "karabakallar ötüyor her yerde / sen ona şakımak de" (Mart 2025).

Bu kuşları 70 yıldır tanıyorum ama onların ilkbaharda söylediği senfonik aşk şarkılarını ancak yaşlılığımın doğru fark ettim ve bunları Uludağ eteklerindeki ormanlarda birkaç bahar nisan-mayıs aylarında doya doya dinledim.

Bu orman-kır kuşunun şehrin içindeki ağaçlık bölgelere kadar inmesi ilginçti.

Nisan sonlarında bir gün taksi dolmuşla Çekirge caddesinden Çekirge meydanına doğru yol alırken kulağıma onlardan gelen şarkıya inanmamıştım.

Sanki sizler doğaya çıkamıyorsanız biz şehre ayağımıza geliriz, diyorlar gibiydi...

Sadece bizim bildiğimiz değil, dünya edebiyatına da mal olmuş bir kuş bu, bu arada: Dante'nin *İlahi Komedya*'sında geçer. Eserin çevirmeni Rekin Teksoy İtalya'nın bazı bölgelerinde kışın güneşli günleri için "karatavuk günleri" denildiğini yazıyor.

(Sonbaharda pastırma günleri varsa kışta da karatavuk günleri var demek ki.)

Acı hatıralarım da var ne yazık ki karabakallarla ilgili.

Beş on yıl önce apartmanlar arasına sıkışmış minik bahçemdeki erguvanlara gelen bu kuşlardan ikisinin naaşını bahçemden ne üzüntülerle kaldırmıştım!

Çocukluğumdaysa tarlada armutlarımıza gelen bu kuşları fare fakıyla tutardım!

İnsan kolay olunmuyor...

*

Kent ışıkları yıldızları öldürse de gökkuşağına dokunamıyor; çünkü mitolojilerin kutsallık temsilcisi bu güzellik, elektrikler yokken gündüz vakti, daha çok akşam ya da sabah ortaya çıkıyor.

Dün akşama doğru Heykel'deki kitapçımdan dönerken AVP tiyatrosunun önünde insanların sevinçli hallerinden dönüp arkama baktım ve şehrin güneydoğu göklerindeki gökkuşağının farkına vardım. Ve kaldırımdaki neşeli insanlar gibi ben de fotoğraflarını çektim, hatta benim kafam kel mi dedim ve selfi bile çektim –Saçımın sakalımın iyice dağımlığına, gün içinde 8-9 bin adım atmış olmamın yorgunluğuna aldırmadan.

Yunan mitolojisinde haber tanrıçası İris'in, Türk mitolojisinde doğurganlık tanrıçası Umay ananın gökten yere inişiyile bağlantılı sayılmış, güneş ışınlarının yağmur damlaları içinde geçerken kırılması sonucu oluşan bu yedi renkli kuşak.

Dıştan içe bu sabit yedi renk: Kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, lacivert ve mor.

Dilimizde eleğimsağma, ebemkuşağı, alaim-i sema (eleğimsağma bundan geliyormuş), alkım... gibi adları da var.

Refik Halit Karay'dan (*Ağaç ve Ahlak*, s. 41) bir alıntıyla uğurlayalım göklerin bu ender güzelliğini sayfamızdan:

"... ah o nisan sağanakları! Bir tarafa su, bir tarafa nur serpen gölgeli güneşli, eleğimsağmalarla süslü, çocuk gözyaşları gibi geçici ve hüzünlü yağmurlar!"

*

Yaz bahar aylarında, bakmayı akledersek, Bursa göklerinde kent ışıklarının söndüremediği birkaç yıldız görülür. Ama biz S. ile eve biraz geç dönüyorsak 2. Orta sokaktan Satı caddesine doğru yürürken, Teker sokağa girmeden Uludağ'ın güneybatı tepelerinin üzerinde yıldızların en şahını görürüz. Akşam yıldızı, Sabah yıldızı, Tan yıldızı, Çoban yıldızı, Zühre, Çolpan, Kervankıran gibi adlarla bilinen, güneş ve aydan sonra gökyüzünün en parlak 3. cismi olan Venüs gezegenidir bu.

Akşam güneybatıda, sabah güneydoğuda parladığı için yakıştırılır ona bu adlar.

Bu bilgilerin pek çoğunu ilkin yıllar önce bir Bursa-Ankara yolculuğumuz sırasında İhsan Üren ağabeyden dinlemiştim - Işıklar içinde bizi bekliyor olmalı şimdi...

Anadolu'da yaygın olan efsanelerin birinde bizim sabah, akşam ya da çoban yıldızımız, Kutup yıldızıyla karıştırılır ve menzil şaşar, yola erken çıkılır, kervan kırılır.

Geriye kahurlu türküler kalır:

yıldız, yıldız, yıldız
sana derler kervan kıran
beller büken, evler yıkan yıldız

*

Tahtakale'deki köylü pazarında ayağına bağlanmış iki metrelik bir sicimle sakına sakına (salına salına değil!) gezinen horoz için attığım küçük kestane parçalarının çoğunu sonradan çınardan aşağı inen bir çift Senegal kumrusu (*Spilopelia senegalensis*, Küçük Kumru) yedi. Kumrulara bakarak 5-6 da serçe indi ağaçtan, ama onlar aşırı tedirginliklerinden, pek bir şey 'kapamadılar'.

Üç gündür burada, satış için müşterisini bekleyen horoz bir ara, üst üste, birkaç kez öyle güzel öttü ki, onun hayatını sürdürebileceği bir yer bilseydim, ücretini seve seve ödeyip serbest bırakacaktım.

Yoktu böyle bir yer.

*

Kendinden geçmiş yatan ağır hastaların dudaklarının ıslak pamukla nemlendirildiğini hatırlıyorum. Ya da bunun gibi şeyler...

Emily Dickinson'un 491. şiiri, zihnimdeki bu silik anıyı canlandırdı şimdi.

Şaire ya da birinci çoğul anlatıcıya göre, ölümcül bir hastalıkla yattığımızda ("ölmeye yattığımız zaman") her türlü makam, şan şöret anlamsızlaşır, dünyanın "toz"undan, "yavan"lığından ve muhtemelen içimizin yangınından ya da tenimizin hareketinden kurtulmak için canımız "çiy" çeker. (Çay değil, çığ değil; çiy: "Çiyi arzularız").

O sırada "bir dostun eliyle sallanan" "ufacık bir yelpaze" "yağmur" gibi serinletir biz hastaları.

Üç dörtlükten oluşan şiirin ilk iki dörtlüğünde bunlar var, yaklaşık olarak.

Sonuncu dörtlükte birinci tekil kişiye dönüşen anlatıcı ya da şair, ikinci tekil kişiye yönelerek, ona dudakları kurduğunda uzaklardaki tarihi, mitolojik, yarı kutsal yerlerden "çiy" ve "nektar" getireceğini söyler.

Çevirmen Fahri Öz'ün dipnotlarında da belirttiği üzere buralar *Kitabı Mukaddes*'te adı geçen Teselya ve ballarıyla ünlü Sicilya'daki Hybla antik kentidir.

Tanrısalılık, tarihsellik, doğasallık ve doğallık yüklü bu emlerin yararı olacak mıdır?..

Şiir burada bitiyor, bir yanıt yok gibi görünüyor...

Ama kitabın bütününde, diğer 497 şiir de günlere yayılarak az az okunduğunda, belki de bir köşe ya da bucakta, yarı açık-yarı saklı bir yanıt vardır...

*

Emily adı Latince kökenlidir ve bütün büyük Batı dillerinde küçük farklılıklarla kullanılır. Aralarında pek bir bağlantı olmasa da, bizdeki Arapça kökenli Emine adı da biraz onu çağırıyor gibidir.

Dünya edebiyatında bilindiği üzere iki değerli Emily vardır. Biri romancı ve şair (Emily Brontë), diğeri şair (Emily Dickinson).

Emily Brontë İngiltere'de 1818-1848 yıllarında yaşamış ve *Uğultulu Tepeler* (*Wuthering Heights*) romanıyla edebiyat tarihinde yer almıştır.

Emily Dickinson ABD'de 1830-1886 yıllarında yaşamış, sağlığında ancak 10 dolayında şiir yayımlarken arkasında 2000 dolayında yarı sessiz bir şiir külliyyatı bırakmıştır.

İki Emily'den ilkinin ikincisinden belki de haberi olmamıştır, Brontë 30 yaşında öldüğünde Dickinson henüz 18'indedir; ama ikincisi adaşını çok sevmiştir.

Dickinson'un cenaze töreninde, şairin vasiyeti üzerine, Brontë'nin "*No Coward Soul Am I*" (Korkak Bir Ruhum Yok Benim) şiiri okunmuş; böylece biri rüzgârlı bayırların uğultusunu, diğeri iç dünyaların sessizliğini terennüm eden ve birbirlerini hiç görmeyen iki can, şiirin ve okyanusun kıyısında buluşmuştur.

*

Topu topu 30 yıl yaşayabilen Emily Brontë'nin ölümünden bir yıl önce 1847'de takma adla yayımladığı ilk ve tek romanı *Wuthering Heights*, Türkçeye 1940'larda Rüzgârlı Bayır adıyla çevrilirken, sonraki çeviriler Uğultulu Tepeler adıyla yayımlanmıştır.

Romanın kadın kahramanı Catherine'in zaman zaman öfke nöbetleri geçirip sanrılar gördüğü yatağında dişleriyle söktüğü yastığından kuş tüyleri çıkarıp bunları türlerine göre ayırdığı bir sahne var.

Eserin en dikkatimi çeken yerlerinden biri olan bu kesitte toplam beş kuşun adı anılır.

Ben bu kısa bölümü dört farklı çevirmenin kitabından karşılaştırarak okudum: Naciye Akseki Öncül, Handan Ünlü Haktanır, Ertuğrul Koç, Buğra Özmüldür.

Adı anılan kuşlardan üçü (hindi, yaban ördeği, güvercin) dört çevirmende de ortak.

Bir kuş, üç çevirmende kızkuşu iken, birinde deniz serçesi (Buğra Özmüldür'de).

Bir kuş da, iki çevirmende orman horozu, birinde çayır horozu, birinde de karatavuk (Naciye Akseki Öncül'de).

Catherine, bu evcil ve doğada yaşayan kuşların adını, rahatsızlığı sonucunda eski özgür ve neşeli günlerine duyduğu özlemle anıyor gibidir.

Bu sahnenin Naciye Akseki Öncül çevirisi şöyle:

“Kendi kendine, ‘bu bir hindinin tüyü,’ diye mırıldandı, ‘bu da bir yabanördeğinin; şu bir güvercinin. Ah, demek yastıklara güvercin tüyü koyuyorlar; tevekkeli değil, bir türlü ölemiyorum! Yatarken bunu yere atmamı unutmamalı. İşte bu da bir karatavuğun tüyü; bu da kızkuşunun; binlerce tüy arasında da olsa bunu yine tanırdım. Güzel kuş; kırın ortasında tepemizde döne döne uçuyor, yuvasına gitmek istiyordu; bulutların eteği artık tepelere sürünmeye başlamıştı da ondan; yağmur yağacağını anlamıştı. Bu tüyü çalının üstünde bulup aldık, yoksa kuşu öldürmedik. ...” (s. 151)

İki kuşa özel önem atfediyor kahramanımız görüldüğü üzere; güvercin ile kızkuşuna.

İngiliz halk inancına göre güvercin tüyü doldurulmuş yastıkta yatan hasta kolay ölemez, uzun uzun can çekişirmiş.

Kızkuşu (*lapwing*) aracılığıyla da Catherine, romanın başkahramanı Heathcliff ile kırlarda gezindiği yitik çocukluk, ergenlik günlerini ve tekinsiz aşkını hatırlamaktadır...

Son anda beşinci bir kitap, Nihan Özyıldırım'ın çevirisi geçti elime. Onda da orman horozu yerine karatavuk adı geçiyor. Ama sözde saygın bir yayınevinin yayımladığı bu kitabın ilgili kesiti Naciye Akseki Öncül'ün çevirisine aşırı şekilde benziyor.

Öncül'ün kitabın çevirisini yaptığı 1940'lı yıllarda Türkiye'de belki de orman horozu bilinmiyordu, ama 2000'li yıllarda orman horozunun nerede, karatavuğun nerelerde yaşadığı artık biliniyor olmalı...

Kuşlar, kuşlar...

Şu dağın ardı olsam, sihirli ferdi olsam

Dolup taşsa yuvalar, kuşların yurdu olsam...

...

Bitmez kuş muhabbeti, bitmez gümüş sohbeti

Her şeyi unutsak da bitmez geçmiş sohbeti...

*

“-Bi günde bi ton odun kesiyorduk.”

“-Koyuna bakan yok şimdi.”

Tahtakale'deki açık hava çayevinde sohbet eden, bu ve benzer cümleler kuran üçlüye bakıyorum, oğlum yaşlarındalar. Henüz yaşlı değiller, en çok 50'lerindeler. Çağ nasıl da hızla değişiyor!

*

Yağmurlu ve serin bir ilkbahar günü belediye otobüsünde Çakırhamam'dan Tophane'ye doğru tırmanıyorum. Arkamdan Dağyolu - Çongara minibüsünün geldiğini fark edince birden onun içinde olmayı istiyorum. Keşke şimdi o minibüste olsaydım. İki yanımda yağmur altında yıkanan, heyecandan ürperen, titreyen ağaçlara, çalılara, otlara bakarak yol alsaydım. Hatta evim Tophane yerine Çongara'da olabilirdi. Ya da Gölyazı'da, orası popüler olmaya, köylükten çıkmaya başladığıysa Dürdane.

Lakin hayalim çok kısa sürdü. Minibüs Saltanat kapısının yanından yukarıya döndü, oradan da Kavaklı caddesine girecek; ben de hemen az sonra Şahadet Camiinin karşısında Orduevi durağında otobüsten inecek, -2000'lerin başlarında emekli ikramiyemle alabildiğim, yeryüzündeki tek malım mülküm olan- küçük fakirhaneme doğru yürüyecektim....

*

Bulamazsan bulama, sen yeter ki ara da

Geçmiş ile gelecek, kaynasın bu arada

DELİ AYTEN

Bir sen anlardın beni
Taktığın çantalardan birinde gezdirdiğin bir bedendim.
bir tekerleme tuttururken
“seven, eight, nine, ten
D e l i A y t e n”

Kamberlerde ağrı sızı
Pınarbaşı Mezarlığı
yürüdüğüm her adım
ikisi arası
-miş

Def çal gülelim Ayten
Başarmadık gidelim Ayten
Eteklerinde çiçekler işlemeler
Hepsi birer birer bir matem
biliyorum Ayten.
bir ben biliyorum.

Cumhuriyet Caddesi'nde tramvay yoktu
bayram vakti çarşılar doldu
kuyumcular altın sattı
Tophane'de kuş sesleri
Seyirtepe
kar izleri

Çantaların boş mu Ayten?
Hangisinde ben vardım?

Def çal koşalım Ayten
Davullar vuralım Ayten
Bursa'dayız, sokaksızız
Sokak biziz – savrulmayız
birbirimiz' bulamayız
aynı vakte kurulmamış kadran

ceplerden akrepler, yellerden kovanlar çıktı
bir manzara bize kaldı:
gri beton, yeşil-yaban
çırpındıkça savruklaşan
tokmak çal duyalım Ayten
bir tek biz
biliyoruz madem

Ben çocuktum, sokaktaydım
adın vardı
Bir park var Kamberler'de
adın vardı
Bak büyüdüm, vardım mezar taşına
adın vardı
Pınarbaşı'nda
bir biz anlarınız bizi

Beyazıt'tan bir sancı bağırduğım
Kuştepe'den savurduğum
Kâğıttır

Âba Müslim ÇELİK

SEYHAN

Vakit geldi, ey ahali
Ortadoğu, anamızdan
emdiğimiz (p)ak süt
ilmi, işbu harcı
ziyadesiyle ateş ve
külde saklı
Kalpkalbekarşı çiçekle
rinin doğmamış bir
çocuğu gerdiği

Er öz çelik ben oysa
üzerime diyalektik
ilk Ay doğarken ve
yabancıydım dünyaya
“var ilik ya da yok”
handiyse

öpersem gölge lekesi
değer yarama

Gültekin TEZCAN

EKSİK

boşuna uğraşma anne
sulamakla adam olmayacak
ömrüme ayırdığın bahçe

zaman acemi bahçıvan,
gülleri kopardı hep
ısrınganlardan önce

böyle avuttun kendini:
balkonunda her bir saksı
intihar süsü gibi
yaşayamadığın günlere

kaç öğün ısıtıp da bezginliğini,
koymuştun önümüze
kaç öğün ısıtıp da yalnız ve
oğluna aç yaşarken öyle

ah annem!
daha mı güzel görünür kader
üzerine danteller işlemeyle?

Ali Asker BARUT

NAR MEKTUBU

Sana çağırdım Haydar
Şiir ile yazı ile elma ile
Sana çağırdım Haydar
Rüya ile düş ile nar ile

En çok nardan kırıldım
Bu yüzden mazur gör şiirimi
Mazur gör kardeşini
Elma koktuysa kelimeleri

REHBER

Ali Hamaney için

Ahğ dedi bahçeye
İncelikli güllerin en kederlisi
Dünya, içini çıplak ayakla geçen
En güzel yüzlü rayberini kırdı

Atnan BAŞKESEN

PASLANMIŞ ANAHTAR GİBİ GEÇMİŞ

Ben, kendi adımın arkasına düşmüşüm
Bakmadan geçilmiş bir yüz gibi
Kendimi geçiyorum
Bir çekmece dolusu paslanmış anahtar gibi
Elimde duruyor geçmiş

Yürürken ayaklarım bana ait değil
Kaldırımlar eski bir kitabı ezberlemiş
Ben geçince susuyorlar
Yolun ezberlediği başka
Birilerinin ayak sesi duyuluyor
Geçmiş
Cebimde katlanmış bir fotoğraf
Işığı yanlış yerinden tutmuş

Gölge erken kararıyor
Bir yüzden ötekine sürükleniyor
Kendi içimde sakladığım
Dar, karanlık pencereyi açıyorum
Dünya, yalnızca taş kadar giriyor içeri

Yayın Yönetmeni : Ramis Dara
Yazışma ve posta kargo adresi : PK 68 16361 Ulucami – BURSA
E- Posta : akatalpa@hotmail.com
Yayın Türü : Yaygın süreli yayın. ISSN 1305 – 7685

İsteyen herkes Akatalpa sitesinden kâğıt çıkışı alabilir.

Ocak 2000’de Bursa’da Ramis Dara, Melih Elal, Serdar Ünver, Ali Özçelebi ve arkadaşları tarafından kurulan şiir ve eleştiri ağırlıklı aylık edebiyat dergisi
Akatalpa (www.akatalpa.org), şair ve yazarlarının bağışladıkları telifler ve bazı şiir dostlarının katkılarıyla yayımlanmaktadır.